

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Факультет агротехнологій та екології

**Кафедра екології, збалансованог природокористування
та захисту довкілля**

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: « ОБГРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ТА БІОТИЧНОГО
РІЗНОМАНІТТЯ НАЦОНАЛЬНОГО-ПРИРОДНОГО ПАРКУ
НИЖНЬОСУЛЬСКИЙ»**

Виконав: здобувач вищої освіти
СВО Магістр за освітньо-професійною
програмою Агроєкологія
спеціальності 101 Екологія
Свіколкін Валерій Миколайович

Керівник: Нагорна Світлана Вікторівна,
кандидат сільськогосподарських
наук

Рецензент: Шокало Наталія Сергіївна,
кандидат сільськогосподарських
наук, доцент

Полтава – 2018 року

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ	3
РОЗДІЛ 1. ПРИНЦИПИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ТА БІОТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ.....	7
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ» ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ	12
2.1. Національний природний парк «Нижняосульський» у структурі національної та регіональної екомережі.....	12
2.2. Місце знаходження, склад земель, межі та загальна площа Парку....	14
2.3. Територіальне розташування та екологічні особливості.....	19
2.4. Стан вивчення, показники біорізноманіття та унікальності (раритетності)	22
РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІНІ ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ	31
3.1. Аналіз основних екологічних проблем парку.....	31
3.2. Пропозиції щодо збереження рослинного світу на території НПП.....	34
3.3. Пропозиції щодо збереження тваринного світу на території НПП.....	35
3.4. Заходи щодо збереження рідкісних та зникаючих видів рослин.....	37
РОЗДІЛ 4. РОЗРОБЛЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ».....	
РОЗДІЛ 5. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	49
5.1. Основні техніко-економічні показники та розрахунок витрат	

на утримання НПП.....	49
5.2. Очікувана ефективність запроектованих заходів.....	50
РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В	
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	52
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Світовий досвід створення і функціонування національних природних парків доводить, що їх можливості як місця для рекреації є обмеженими. Національний природний парк – це в першу чергу природоохоронна територія, особливістю і перевагами якої є її поліфункціональність. Рекреаційна функція для них є цільовою, але не основною. Організація відпочинку на таких територіях здійснюється лише на основі режимних і просторових обмежень. Водночас, рекреаційна функція завжди має поєднуватися з освітньо-пізнавальною функцією і це може зробити значний внесок у підвищення загального рівня знань про природу, зацікавленості в її охороні.

Одним із провідних завдань НПП є надання послуг відвідувачам (спортивне рибальство, мандрівки на човнах, спостереження за дикими тваринами, краєзнавчі екскурсії, розміщення відвідувачів). Це сприятиме створенню нових робочих місць, активізації роботи закладів культурно-побутового обслуговування, торгівлі і транспорту, й таким чином збільшення економічного потенціалу регіону. Слід очікувати також підвищення соціальної ефективності заходів, що повинно виявитися у зростанні культурного рівня населення та зміцненні здоров'я громадян тощо.

Діяльність НПП разом із іншими заходами буде позитивно впливати на роботу Кременчуцького гідровузла з метою запобігання критичних попусків води з водосховища та сприяти стабілізації гідрологічної ситуації в Сульській затоці, що є основою для функціонування цієї природно-заповідної території як складової частини національної екомережі України.

Суттєве значення для покращання соціально-економічного стану регіону та його екологічних наслідків буде мати створення управлінської структури НПП. Соціально-економічні позитивні результати пов'язуються зі створенням нових робочих місць у структурі управління НПП: фахівців багатьох галузей господарства (лісового, рибного, рекреаційного тощо) і

науковців (ботаніків, іхтіологів, орнітологів, ентомологів, теріологів, гідрологів тощо).

Позитивні екологічні наслідки функціонування НПП мають проявитися завдяки впровадженню моніторингу за станом природних процесів, вдосконаленню методів ведення господарства як в межах НПП, так і на прилеглих до нього територіях. Особливе значення буде мати налагодження екологічної освіти як мешканців населених пунктів, що межують з НПП, так і відвідувачів з інших місць.

Наразі, після розбудови інфраструктури НПП та зростання його популярності на національному рівні слід очікувати його міжнародного визнання. Це надасть додаткові перспективи щодо залучення іноземних туристів, розвитку інфраструктури НПП, у тому числі підвищення рівня обслуговування туристів та створення нових робочих місць.

Виконання цих завдань дозволить досягти довгострокових цілей створення НПП, а саме: зберегти цей унікальний природний регіон, що вміщує цілісні екосистеми, які суттєво не змінені людською діяльністю, де ландшафти, рослинний і тваринний світ мають особливе наукове, освітнє, духовне, рекреаційне та туристичне значення.

Однак, лісостепова частина Придніпров'я, у межах якої створений НПП, є однією з найбільш освоєних людиною регіонів, тому процес деградації природних екосистем, найцінніші з яких збереглися переважно у заплавах річок, з кожним роком поглиблюється.

За показниками біологічного різноманіття, високим видовим різноманіттям птахів у всі сезони року, особливо в періоди розмноження та міграцій, водно-болотні угіддя НПП відносяться до провідних у державі. Також важлива роль їх для нересту і нагулу молоді риби.

Невиснажливе рекреаційне використання території надасть можливість гармонізувати природокористування та створити осередок еколого-просвітницької роботи в регіоні.

Мета: обґрунтування принципів збереження та відновлення ландшафтного і біотичного різноманіття національного природного парку «Нижньосульський» (далі –НПП).

Для реалізації даної мети нами вирішувалися такі **основні завдання:**

- проаналізувати природні екосистеми НПП «Нижньосульський»;
- оцінити показники збереження й відтворення біорізноманіття;
- проаналізувати екологічні проблеми на території НПП;
- навести пріоритети збереження екосистем.

Об’єкт дослідження: територія та ресурси НПП «Нижньосульський».

Предмет дослідження: обґрунтування раціональних принципів організації території парку, як важливої умови підвищення ефективності його функціонування.

Структура роботи. Зміст магітерської дипломної роботи включає: загальна характеристика роботи, 6 основних розділів з підрозділами, загальні висновки та пропозиції, список використаних літературних джерел, додатки (табличні матеріали, фотоілюстративні матеріали, картосхеми).

РОЗДІЛ 1. ПРИНЦИПИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ТА БІОТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Відповідно до Конвенції про охорону біологічного різноманіття поняття біологічне різноманіття – включає в себе різноманіття в межах виду, між видами та різноманіття екосистем варіабельність живих організмів з усіх джерел, наземні, морські, інші водні екосистеми і кологічні комплекси, частиною яких вони є (стаття 2 Конвенції про охорону біологічного різноманіття (995_030) [12].

"Біологічні ресурси" включають генетичні ресурси, організми або їх частини, популяції або будь-які інші біотичні компоненти екосистем, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства. (Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року)[42].

Нагальною потребою для реалізації механізмів, що були закладені у Всеєвропейській стратегії збереження біологічного й ландшафтного різноманіття є вдосконалення правового регулювання у сфері збереження рослинного світу України. Основна причина –це різке зростання кількості рослин, що перебувають під загрозою зникнення зросла майже у п'ять раз. Безперечний той факт, що рослини втрачають свої природні ареали через виснажливе використання та сільськогосподарське використання. Також особливістю є висока чутливість рослинних організмів до наслідків змін Світового клімату та антропогенного навантаження. Зважаючи на це найбільш дієвим інструментом боротьби з катастрофічними змінами популяцій рослинності є запровадження дієвих механізмів збереження природних ландшафтів у контексті стратегії екологічної безпеки держави [40].

Основою природних ресурсів, що забезпечують суспільство у сировинному аспекті є біорізноманіття тваринного та рослинного світу. Збереження й невиснажливе використання в розглядається як один із пріоритетів у сфері природокористування, екологічної безпеки та охорони

природи, і являється невід’ємною складовою збалансованого економічного і соціального розвитку регіонів.

Неправомірні та нареціональні вирубки лісів, браконьєрство, сільськогосподарське використання та видобуток природних мінеральних ресурсів. Мікроорганізми, рослинні та тваринні організми утворюють складні, взаєможалежні структури екосистем у яких зосередженне та звід яких залежне все життя. Технологічний розвиток дещо компенсує ресурсні витрати або деякі заміщає, та відсоток таких мізерний. Вигоди які людство має від екосистем світи по суті і є природними послугами. Діяльність людини заснована на них, та в тойже час впливає негативно на біорізноманіття. Зниження біорізноманіття може стати причиною пригнічення та деградації екосистем, що безперечно загрожує і екосистемам вцілому [35].

За даними ЮНЕП, наприкінці XX століття повністю було винищено близько 25% видів ссавців і 11% видів птахів, а за майже половина тропічних й екваторіальних лісів зникло. Такаж катастрофічна ситуація і на території України, про свідчить знищення близько 2/3 лісового фонду.

За останні 400 років на Землі зникло більше видів, ніж за попередні 10 тис. років. Науковці фіксують достовірні підтвердження того, що на планеті щодоби зникає декілька видів. Неспланована діяльність суспільства у майбутньому (за найближчі 50-100 років) може спровокувати втрату від 25 до 50 % видового різноманіття. Таке зменшення біорізноманіття приведе до дестабілізації екосистем, руйнації цілісності біосфери її коректного функціонування. Такий розвиток подій, призведе до створення несприятливих умов для існування людини. Саме тому збереження біорізноманіття є вкрай важливою та безперечно необхідною умовою подальшого виживання людської раси.

Сучасні підходи до збереження та охорони біорізноманіття направлені на захист та збереження місць проживання видів та їх угруповань, та забезпеченні їх нормального функціонування – так званий принцип оселищної концепції, що був закріплений у Бернській конвенції.

Основна мета конвенції це збереження дикої флори та фауни та їх природних ареалів, збільшення взаємодії між державними установами та державами в цілому у галузі охорони природи та базперечно зникаючих видів тварин та рослин. Для забезпечення виконання зазначеної мети необхідне здійснення моніторингу і контролю видів близьких до знищення, та дослідження та вивчення їх. У Директиві Європейського Союзу (Council Directive) 92/43/EEC «Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори», обґрунтовано необхідність формування мережі природоохоронних територій NATURA 2000, результатом біло створення "Смарагдової мережі" (Areas of Special Conservation Interest, ASCIs).

Державна політика у сфері захисту довкілля як правило реалізується шляхом створення важливих програм на державному та регіональному рівнях. У рамках однієї з них здійснюється оздоровлення басейну річки Дніпро, створення нових об'єктів природно-заповідного фонду та інші.

На частині своєї території національний природний парк виконує завдання, що є спільними із завданнями природних заповідників, а саме: збереження еталонних природних комплексів і генофонду організмів в науково-інформаційних цілях. У той же час, на національні природні парки покладаються такі основні завдання:

- збереження та охорона цінних природних комплексів та об'єктів, насамперед водно-болотних угідь, які мають статус Рамсарських, підтримання та забезпечення екологічної рівноваги в регіоні;
- проведення науково-дослідної роботи щодо вивчення природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розроблення наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища та ефективного використання природних ресурсів;
- створення умов для організованого туризму, екскурсій, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з дотриманням встановленого режиму охорони його природних комплексів та об'єктів;
- відродження місцевих традицій природокористування;

- відновлення осередків місцевих художніх промислів;
- проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо.

Враховуючи специфіку території, основними завданнями НПП є:

- збереження та відтворення цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів на його території;

- створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних комплексів та об'єктів;

- організація та здійснення науково-дослідних робіт, у тому числі з вивчення природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розроблення та впровадження наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища, відтворення окремих видів флори та фауни, відновлення порушених екосистем, управління та ефективного використання природних ресурсів, організації та проведення моніторингу ландшафтного та біологічного різноманіття;

- відродження місцевих традицій природокористування, осередків місцевих художніх промислів та інших видів народної творчості;

- проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо.

НПП відповідно до покладених на нього завдань проводить наукові та науково-дослідні роботи за напрямками:

- проведення інвентаризації об'єктів флори, фауни, а також усіх природних комплексів і окремих природних об'єктів на його території;

- дослідження та аналіз динаміки зміни природних комплексів та об'єктів, екосистем;

- вивчення природних комплексів, об'єктів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розроблення та надання наукових рекомендацій з питань зменшення впливу рекреаційної діяльності на природні комплекси та об'єкти НПП;

- створення наукових основ охорони, відтворення і використання біорізноманіття, а також особливо цінних природних комплексів та об'єктів,

окремих видів флори та фауни, відновлення порушених екосистем, управління і ефективного використання природних ресурсів НПП та надання відповідних рекомендацій;

- підготовка та надання наукових матеріалів і рекомендацій, необхідних для провадження господарської, природоохоронної, рекреаційної та еколого-освітньої діяльності НПП;

- виконання інших досліджень, планів та програм, визначення яких здійснюється відповідно до Положення про національний природний парк «Нижньосульський», затвердженого наказом Мінприроди України від 04 листопада 2011 року № 435, або у разі виробничої необхідності;

- вивчення міжсистемних зв'язків, структури і закономірностей функціонування природних комплексів;

- проведення комплексних наукових досліджень з питань збереження унікальної та типової флори і фауни НПП;

- дослідження та розроблення природоохоронних заходів та рекомендацій для поліпшення стану збереження природних комплексів, рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів флори та фауни в межах територій заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду і територій перспективних для заповідання, розташованих у регіоні.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ» ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ

2.1. Національний природний парк «Нижньосульський» у структурі національної та регіональної екомережі

Національний парк є однією з найстаріших категорій природоохоронних територій. Термін «національний парк» з'явився в США, де національні парки виникли уже в другій половині XIX століття, – першим у світі став Йосемітський парк (1864 рік). А у 1872 році в США був створений Йеллоустонський національний парк, площею 888 708 га. Його створив уряд «для користування і на радість народу на всі часи у вигляді загальнонаціонального парку». В Європі перший національний парк був створений у Швеції 1909 року. Пізніше ця природоохоронна категорія з'явилась у більшості європейських держав [18].

На сьогодні у світі існує близько 850 національних парків, їх площа складає 40,7% площі всіх природно-заповідних територій світу.

У більшості країн національні парки є основою номінальною категорією охоронних ділянок природи. В Європі створено близько 240 національних парків. Площа їх складає 10,4% від площі природно-заповідних територій. У Швеції функціонує 22 національні парки площею близько 500 тис. га, в Норвегії – 19 площею 1370 тис. га, колишній Югославії – 22, Польщі – 22, Румунії – 12 [20].

У результаті реалізації державної політики в галузі охорони навколишнього природного середовища площа природно-заповідного фонду в Україні з 1994 року збільшилася майже удвічі, або на 1,3 млн. га.

На сьогодні до його складу входять 8245 територій і об'єктів загальною площею близько 4,318 млн. га та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря.

Структура природно-заповідного фонду України включає 11 категорій територій і об'єктів загальнодержавного та місцевого значення [21].

Із них за кількістю найбільшу частку мають пам'ятки природи, заказники та заповідні урочища – разом біля 90 % від кількості всіх існуючих об'єктів. За площею більше 80% природно-заповідного фонду припадає на заказники та національні природні й регіональні ландшафтні парки [34].

За даними Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) в Україні є 607 територій і об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення, з них: 19 природних і 4 біосферних заповідників, 49 національних природних парків, 304 заказники, 132 пам'ятки природи, 17 ботанічних садів, 7 зоологічних парків, 19 дендрологічних парків, 88 парків пам'яток садово-паркового мистецтва, їх загальна фактична площа складає 1543,2 тис. га, або близько 52 % від усієї фактичної площі ПЗФ і 2,5 % від площі України [45].

За розмірами території Полтавщина посідає 7-е місце серед областей України, що становить 28,8 тис. км². За кількістю населення займає 11-е місце – 1,495 млн. осіб.

Область має вигідне фізико-географічне положення: рівнинна територія лісо-степової зони, помірно-континентальний клімат, чорноземні ґрунти, густа мережа річок, багатий рослинний і тваринний світ.

Природно-заповідний фонд Полтавської області налічує 384 території та об'єкти загальною площею 142426,8715 га, що складає 4,95% від загальної площі області. З них 46 заказників, у тому числі 11 державного значення; 92 пам'ятки природи, серед яких – один державного значення; Устимівський дендропарк; 20 парків – пам'яток садово-паркового мистецтва, з них 4 – державного значення; 10 заповідних урочищ. Кількість територій та об'єктів місцевого значення становить 355. Національних природних парків на території області два «Пирятинський», «Нижньосузьський» [19].

2.2. Місцезнаходження, склад земель, межі та загальна площа Парку

Територія Національного природного парку «Нижньосульський» (далі НПП) знаходиться в зоні Середнього Придніпров'я (лісостепова область Дніпровської терасової рівнини) в межах Черкаської області (на її на південному сході – Чорнобаївський район) та Полтавської області (на її південному заході – Глобинський, Оржицький та Семенівський райони).

За фізико-географічним районуванням України, територія НПП знаходиться в межах Південної лісостепової області Дніпровської терасової рівнини на межі з Північною лісостеповою областю Дніпровської терасової рівнини. Межа між фізико-географічними областями проводиться по високому правому берегу річки Сули. Ця лінія є переважно і межею НПП. Частина Південної лісостепової області Дніпровської терасової рівнини, на якій знаходиться територія НПП, належить до Оболонсько-Градизького району. Географічні координати території НПП: північна широта від 49°28' до 49°48'; східна довгота від 32°39' до 32°56'.

Загальна територія НПП становить 18635,11 гектара земель (2187,30 га, які надаються НПП в постійне користування, та 16447,81 га земель, які включаються до його складу без вилучення у землекористувачів), протяжністю з півночі на південь 39 км, із заходу на схід – 10 км. Із загальної площі НПП понад 1,3 тис. га (більше 5%) зайнято лісовими насадженнями, переважно на крутосхилах яружно-балочної місцевості та на островах. Верхня частина території НПП (північніше села Дем'янівка) – це річкова екосистема, де Сула протікає у заплаві з сіножатями, пасовищами та заростями очерету, а також болотиста місцевість, яка займає близько 14% території. Ця частина становить 13% загальної площі НПП. Середня частина має багато мілководій та островів. Нижня частина – це акваторія затоки, яка становить 68% території НПП.

Землекористувачами території НПП є сільські ради Полтавської та Черкаської областей, державні підприємства «Золотоніське лісове

господарство» та «Лубенське лісове господарство», Черкаське обласне управління по меліорації і водному господарству.

На території Парку відповідно до природоохоронного законодавства виділяються зони: заповідна зона; зона регульованої рекреації; зона стаціонарної рекреації; господарська зона (Додаток, рис. Б.1.).

Для кожної зони з урахуванням її наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, встановлюється диференційований режим щодо їх охорони, відтворення та використання [11].

Юридична та поштова адреса адміністрації НПП: вул.Центральна 128, смт Оржиця, Оржицький район, Полтавська область, 37700. Internet сторінка – <http://nppns.at.ua/>.

Загальна площа та її поділ в адміністративно-господарському відношенні наводяться у табл.1.

Таблиця .1

Загальна площа та її поділ в адміністративно-господарському відношенні

Найменування структурних виробничих відділень НПП, землекористувачів	Місцезнаходження їх адмін. будівель	Усього, га	% від загальної площі НПП	Віддаль до центральної будівлі НПП, км
Землі, які безпосередньо підпорядковані адміністрації НПП				
Черкаське відділення	-	781,10	4,2	
Полтавське відділення	-	1406,20	7,5	
Разом		2187,30	11,7	
Землі, які входять в НПП без вилучення їх у землекористувачів, землевласників (держлісгосп, сільрада тощо)				
Святилівська сільрада Глобинського району	с. Святилівка	1282,20	6,9	45
<i>Всього по Глобинському району</i>		1282,20	6,9	
Горошинська сільрада Семенівського району	с. Горошине	1659,40	8,9	32
Наріжанська сільрада Семенівського району	с. Наріжжя	600,00	3,2	35
Погребняківська сільська рада Семенівського району	с. Погребняки	2163,60	11,6	25
Худоліївська сільрада	с. Худоліївка	1000,00	5,4	25

Найменування структурних виробничих відділень НПП, землекористувачів	Місцезнаходження їх адмін. будівель	Усього, га	% від загальної площі НПП	Віддаль до центральної будівлі НПП, км
Семенівського району				
<i>Всього по Семенівському району</i>		<i>5423,00</i>	<i>29,1</i>	
Чутівська сільрада Оржицького району	с. Чутівка	600,00	3,2	70
Плехівська сільрада Оржицького району	с. Плехів	580,00	3,2	66
Селецька сільрада Оржицького району	с. Великоселецьке	843,20	4,5	52
Онішківська сільрада Оржицького району	с. Онішки	435,50	2,3	57
<i>Всього по Оржицькому району</i>		<i>2458,7</i>	<i>13,2</i>	
Лящівська сільрада Чорнобаївського району	с. Лящівка	2163,81	11,6	55
Великобурімська сільрада Чорнобаївського району	с. Велика Бурімка	4567,47	24,5	70
Мохнацька сільрада Чорнобаївського району	с. Старий Мохнач	349,36	1,9	75
<i>Всього по Чорнобаївському району</i>		<i>7080,64</i>	<i>38,0</i>	
Черкаське обласне управління по меліорації і водному господарству	м. Черкаси	9,27	0,1	62
Державне підприємство «Лубенське лісове господарство»	м. Лубни	194,00	1,0	35
Разом		16447,81	88,3	
Усього в НПП		18635,11	100	

Загальний склад земель території НПП приводиться у табл. 2.

Таблиця А.2

Загальний склад земель території НПП

Землекористувачі та землі запасу	Всього земель, га	у тому числі:					
		землі сільсько-господарського призначення	ліси та інші лісовкриті площі	забудовані землі	відкриті заболочені землі	відкриті землі без рослинного покриву	води
Мохнацька сільська рада Чорнобаївського району	349,36	67,02	7,70	-	247,14	-	27,50

Землекористувачі та землі запасу	Всього земель, га	у тому числі:					
		землі сільськогосподарського призначення	ліси та інші лісовкриті площі	забудовані землі	відкриті заболочені землі	відкриті землі без рослинного покриву	води
(землі запасу)							
Ляшівська сільська рада Чорнобаївського району (землі запасу)	2163,81	12,19	2,68	-	-	-	2148,94
Великобурімська сільська рада Чорнобаївського району (землі запасу)	4567,47	211,62	64,18	-	-	-	4291,67
Чутівська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	745,00	185,55	-	-	533,65	-	25,80
Селецька сільська рада Оржицького району (землі запасу)	1000,00	155,25	-	-	673,05	-	171,70
Плехівська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	500,00	74,86	-	-	394,94	-	30,20
Онішківська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	655,00	375,44	-	-	278,20	-	1,36
Худоліївська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	1000,00	624,20	-	-	345,60	0,40	29,80
Наріжанська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	600,00	139,70	-	-	458,70	-	1,60
Погребняківська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	2429,60	584,52	-	3,20	29,00	43,78	1769,10
Горошинська сільська рада Семенівського району	1824,40	-	-	-	2,00	-	1822,40

Землекористувачі та землі запасу	Всього земель, га	у тому числі:					
		землі сільсько-господарського призначення	ліси та інші лісовкриті площі	забудовані землі	відкриті заболочені землі	відкриті землі без рослинного покриву	води
району (землі запасу)							
Святилівська сільська рада Глобинського району (землі запасу)	1282,20	-	-	-	-	-	1282,20
Всього по сільським радам	17116,84	2430,36	74,56	3,20	2962,28	44,18	11602,27
Черкаське обласне управління по меліорації і водному господарству	9,27						9,27
Державне підприємство «Лубенське лісове господарство»	194,00		194,00				
Державне підприємство «Золотоніське лісове господарство»	1315,00		1315,00				
Всього	18635,11	2430,35	1583,56	3,20	2962,28	44,18	11611,54

2.3. Територіальне розташування та екологічні особливості

Національний природний парк «Нижньосульський» створений на частині (13201,21 га) ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Сулинський», що має загальну площу 31161,30 га. Основним завданням заказника є збереження місць нересту, зимівлі, нагулу багатьох видів риби, місць нересту, зимівлі, нагулу багатьох видів риби, місць проживання багатьох видів птахів, у тому числі рідкісних і зникаючих.

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Рогозів куток» (1600,0 га) поблизу сіл Худоліївка і Новий Калкаїв Семенівського району Полтавської області. Заказника займає заплаву ділянку лівого берега річки Сули. Переважають високо травні болота з домінуванням очерету звичайного, рогозу вузьколистого й широколистого, куги озерної; є також галофільні луки з різним ступенем засолення, які чергуються з ділянками справжніх і болотистих лук, де зростають рідкісні рослини – косарики тонкі, зозулинець болотний, занесені до Чорної книги України (далі – ЧКУ) (Додаток, рис.В.9). На території заказника є два озера, у Судівському озері – численні популяції латаття білого (Додаток, рис. В.5). У фауні хребетних переважають птахи водно-болотних та лучних екотопів, серед яких понад 70 видів гніздяться у заказнику (Додаток, рис.В.7).

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Солоне» (400 га) розташований у межах Семенівського району Полтавської області, між селами Оболонь, Наталенки і Погребняки, що на захід від смт Семенівка. Заказник розташований у заплаві річки Оболонь, неподалік від гирла Сули. Це межиріччя Сула – Псел, для якого характерні значні площі із засоленими ґрунтами, що зумовлено високим рівнем ґрунтових вод, насичених легкорозчинними солями, та зниженням рельєфу. Складається з ділянок галофільної та лучної рослинності навколо озера Солоного та в перезволожених зниженнях (Додаток, рис. В.3).

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Плехівський» (500,0 га) розташований в заплаві річки Сула, на території Плехівської сільської ради (далі – Землевласник) Оржицького району Полтавської області. У рослинному покриві переважають високо травні болота та прибережно-водні ценози. Найбільшу цінність становлять водні ценози, у складі яких є значна кількість глечиків жовтих та рідкісних видів: латаття білого і сніжно-білого, сальвінії плаваючої, занесених ЧКУ. Велике різноманіття лікарських рослин. На території заказника виявлено понад 230 хребетних тварин, серед яких переважають птахи 188 видів (Додаток, рис.В.10).

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Великоселецький» (1000,0 га) розташований у межах Оржицького району Полтавської області, на схід від смт Оржиця, між селами Великоселецьке і Плехів. Являє собою болотний масив у правобережній заплаві річки Сули і пригирловій частині річки Оржиці.

Великоселецький масив заплави річки Сули включає комплекс великих мілководних озер, оточених високотравними угрупованнями. Ці щільні трав'янисті стіни утворюють типові «земноводні» рослини, які нижньою частиною занурені у воду, а верхньою – підносяться над водою. Це три прибережно-водні види-супутники, які поступаються на зріст один одному в такій послідовності: очерет звичайний – рогіз вузьколистий – куга озерна. Вони складають три яруси, які своїм зовнішнім виглядом доповнюють один одного (Додаток, рис.В.6).

На водних плесах зростає чимало рослин – типових мешканців полтавських водойм. Густі підводні зарості утворює кушир темно-зелений. Поверхню води вкривають маленькі кулясті багатокорінники, ряска триборозенчаста та невеликі округлі листочки жабурника звичайного. Серед цієї зеленої плівки майже непомітна вольфія безкоренева, рідкісна для водойм Полтавщини. Ще одна цікава рослина ховається на дні Великоселецьких озер – водяний різак алоевидний аботілоріз. Побачити такі

розетки листків водяного різака можна у другій половині червня під час цвітіння. Це цікаве явище, коли вся поверхня водойми вкривається великими розетками вільноплаваючого різака, серед яких біліють ніжні невеликі квіточки. Був час, коли вважали, що ця рослина є рідкісною і потребує охорони в області, але сучасні дослідження показали, що вона дуже швидко розмножується вегетативно бруньками, особливо в неглибоких заплавних озерах, витісняючи інші рослини. Тому водяний різак – небажаний гість у водоймі (Додаток, рис.В.2).

У Малоселецькій частині заказника більше стариць, які заростають. По берегах вони також оточені високотрав'ям. Серед нього смуги утворює цікавий злак із лінійними листками та густим волотеподібним суцвіттям – лепешняк великий. Російську назву «манник» рослина отримала завдяки їстівному та солодкому насінню, яке досягає в кінці літа.

На мілководді Малоселецької частини заказника окремі куртини утворює стрілолист стрілолистий. Будова цієї прибережно-водної рослини є прикладом пристосування до різних екологічних умов. Підводні листки стрілолиста зовсім іншого вигляду – стрічкоподібні, ніби намагаються слідувати за течією. Проміжні листки, що лежать на поверхні води, видовжені, але вже мають заокруглені стрілоподібні кінці.

Навколо стариць є підвищення із засоленими ґрунтами. Тут сформований покрив із солелюбних рослин. На зволжених лучних ділянках зрідка трапляються орхідеї – зозулинець болотний та пальчатокорінник м'ясо-червоний. Заказник є місцем гніздування водоплавних птахів.

Гідрологічний заказник місцевого значення «Чутівський» (742,0 га) розташований поблизу с.Чутівка Оржицького району Полтавської області. Територія заказника включає ділянки заплави річки Сула. У рослинному покриві переважають високо травні болота та прибережно-водні ценози. Має водо регулююче значення. Велике різноманіття лікарських рослин. Виялено 188 видів птахів, у тому числі шуліка чорний, орел карлик, лебідь шипун, а також чернь білоока, занесена до ЧКУ.

Ландшафтний заказник місцевого значення «Онішківський» (655,0 га) розташований в урочищі Романчик с.Онішки Оржицького району Полтавської області (Додаток, рис. В.8). Сама територія досить цікава, особливо вражає екосистема дубового та заплавного вільхового лісу. Велика кількість лучного, запашного різнотрав'я (Додаток, рис.В.1).

Ентомологічний заказник місцевого значення «Тарасенківський» (3,0 га) розташований в Оржицькому районі, неподалік автодороги Тарасівка-Оржиця. Територія являє собою лучну ділянку, на якій зростають як типова лугова і степова рослинність так і два види ковили, сон-чорніючий, горицвіт, занесені до ЧКУ. Територія є місцем проживання диких бджіл, джмелів (джміль глинистий – занесений до ЧКУ) та інших комах [19].

2.4. Стан вивчення, показники біорізноманіття та унікальності (раритетності)

За геоботанічним районуванням України територія НПП знаходиться в Європейсько-Сибірській геоботанічній області, Східноєвропейській провінції, Лівобережнопридніпровській підпровінції. Територія належить до Оболонсько-Кобеляцького геоботанічного району терасових лучних степів, лучно-галофільної рослинності та евтрофних долинних боліт.

У сучасному рослинному покриві НПП зональні типи рослинності (широколистяні ліси, лучні степи) займають незначні площі. Ліси поширені здебільшого на стрімких схилах Сули та на островах Чубарове, Високий, Романів горб, Коханівка та інших. Степова рослинність збереглася на схилах балок, псамофітні (піщані) степи розташовані на терасі Сули. Найбільші площі серед природної рослинності займають азональні типи рослинності, що репрезентують заплавні комплекси: водний, прибережно-водний, болотний, лісовий (вільхові, тополево-вербові, зрідка дубові ценози). Специфіку території НПП, як пониззя Сули, визначає наявність галофільної рослинності, у складі якої трапляються на лівобережжі солончакові та

солонцеві угруповання, рідкісні для Лівобережного Придніпров'я. Кількість видів рослин у флорі НПП наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Кількість видів рослин у флорі НПП

Систематична група рослин	Кількість видів
ВИЩІ РОСЛИНИ	
<u>Судинні рослини</u>	627
Покритонасінні (квіткові)	618
Голонасінні	1
Папоротеподібні	4
Хвощеподібні	4
<i>Разом судинних</i>	627
<u>Несудинні рослини</u>	30
Мохоподібні	30
<i>Разом вищих рослин</i>	657
НИЖЧІ РОСЛИНИ	20
Лишайники	20
<i>Разом нижчих рослин</i>	20
<i>Усього вищих і нижчих рослин</i>	677

Раритетна фракція Нижньосульського ядра характеризується найбільшою кількістю серед регіонально рідкісних галофітів, більшість з яких на іншій території не зустрічаються [17].

На території НПП відмічено 62 види рослин, які охороняються: 3 виш – Європейський червоний список (ЄЧС), 3 види Бернська конвенція (БК), 5 видів – Червоного списку водних макролітів України (ЧСВМУ), 16 видів – Червона книга України (ЧКУ), 35 видів – на території Черкаської та Полтавської області є регіонально рідкісними (РР) (рис.В.4).

Перелік та відомості про стан популяцій рідкісних видів флори НПП приведено в табл. А.4. та картосхемі Б.2.

Таблиця А.4

**Перелік та відомості про стан популяцій рідкісних видів
флори НПП**

Вид	Статус охорони	Категорія рідкісності	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
Л і с о в і			
Барвінок малий <i>Vinca minor</i>	РР	реліктовий вид	чисельні, «Велико-Бурімський парк»
Аденофора лілієцвітна <i>Adenophora lilifolia</i>	РР	рідкісний вид	поодинокі, сосновий ліс біля села Іванівка
Зубниця бульбиста <i>Dentaria bulbifera</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	малочисельні, «Велико- Бурімський парк»
Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i>	РР	цінна декоративна лікарська рослина	куртинами, «Велико- Бурімський парк»
Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	зрідка, «Велико- Бурімський парк»
Проліска сибірська <i>Scilla siderica</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	масово, «Велико- Бурімський парк»
С т е п о в і			
Астрагал шерстистоквітковий <i>Astragalus dasyanthus</i>	СЧС, ЄЧС, ЧКУ	понтичний степовий вид	на степових схилах біля сіл Лящівка і Велика Бурімка, урочище «Чубарове», острів Високий
Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i>	ЧКУ	субсередземноморськ о-малоазійський вид на північно-східній межі ареалу	9 місцезростань різних за щільністю і життєвим популяції станом на околиці сіл Лящівка, Велика Бурімка, Мохнач (остепнені і заліснені схили тераси Сули)
Гіацинтік блідий <i>Hyacinthella leucophaea</i>	РР		розсіяно, на степових ділянках
Ковила Лессінга <i>Stipa lessingiana</i>	ЧКУ	євразійський степовий вид	село Лящівка «Городище», село Велика Бурімка
Ковила волосиста <i>Stipa capillata</i>	ЧКУ	євразійський степовий вид	село Лящівка урочища «Городище», «Бурти», «Бородачевий степ», «Високий горб», село Велика Бурімка урочище «Собачий хутір»
Козельці українські <i>Tragopogon ucrainicus</i>	ЄЧС РР	псамофітний (піщаний) вид з понтичним ареалом	поодинокі, урочище «Чубарове», за селами Гаївка і Старий Калкаїв, острів Високий
Л у ч н о – б о л о т н і			
Бобівник трилистий <i>Menyanthes trifoliata</i>	РР	на південній межі ареалу	зрідка, малочисельні, болото «Великоселецьке»

Вид	Статус охорони	Категорія рідкості	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
Валеріана висока <i>Valeriana officinalis</i>	РР		спорадично, малочисельні
Вовче тіло болотне <i>Potentilla palustris</i>	РР	на південній межі ареалу	зрідка, малочисельні, болото «Великоселецьке»
Анакамптис болотний (Зозулинець болотний) <i>Anacamptis palustris</i>	ЧКУ	європейсько- середземноморсько- передньоазіатський вид на північній межі ареалу	зрідка на слабо солонцюватих луках, на периферії болота «Великоселецьке» та урочища «Рогозів кут», на луках біля сіл Горошине та Мохнач, урочища «Чубарове», «Липняги» та «Драчки», острів Високий
Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i>	ЧКУ	вразливий західно- палеарк-тичний лучно-болотний вид	єдине місцезнаходження цього виду на луках урочища «Березове»
Косарики тонкі <i>Gladiolus tenuis</i>	ЧКУ	скорочує чисельність популяцій	малочисельні, урочище «Рогозів кут»
Маточник болотний (<i>Ostericum palustre</i>)		рідкісний вид з малочисельними популяціями	дуже рідко
Оман високий <i>Inula helenium</i>	РР	цінний лікарський вид з малочисельними популяціями	зрідка, поодинокі, болото «Великоселецьке» та урочище «Рогозів кут»
Пальчатокорінник м'ясо-червоний <i>Dactylorhiza incarnata</i>	ЧКУ	лучно-болотний євразійський вид	зрідка, малочисельні, біля сіл Горошине та Мохнач, урочища «Березове»
Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	ЧКУ	лучно-болотний вид з європейсько- середземноморським ареалом	поодинокі, біля села Мохнач
Осока житня <i>Carex secalina</i>	ЧКУ	рідкісний палеарктичний західно-азіатський вид	малочисельні, дуже рідко трапляється на остепнених луках біля сіл Лящівки та Горошине, острів біля урочища «Чубарове»
Пухівка струнка <i>Eriophorum gracilis</i>	РР	на південній межі ареалу	дуже рідко, болото «Великоселецьке»
Осот їстівний <i>Cirsium esculentum</i>	РР	малопоширений галофіт	чисельні, спорадично
Подорожник солончаковий <i>Plantago tenuiflora</i>	РР	рідкісний галофіт	чисельні, спорадично
Солонець трав'янистий <i>Salicornia europaea</i>	РР	рідкісний галофіт	багаточисельні, вологі солонці
Галіміона	РР	рідкісний галофіт	зрідка, малочисельні,

Вид	Статус охорони	Категорія рідкості	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
бородавчаста <i>Halimione verrucifera</i>			сухі солонці
Щавель український <i>Rumex ucranicus</i>	ЄЧС, РР	рідкісний європейсько- сибірський вид	охороняється в заказнику «Сулинський»
Їжача голівка маленька <i>Sparganium minimum</i>	РР	вразливий голарктичний вид	охороняється в заказнику «Плехівський»
Родовик лікарський <i>Sanguisobra officinalis</i>	РР	рідкісний голарктичний вид	охороняється в заказнику «Рогозів кут»
В о д н і			
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i>	РР		болота «Великоселецьке», «Плехівське»
Альдрованда пухирчаста <i>Aldrovanda vesiculosa</i>	ЧКУ	вразливий реліктовий європейсько- середземноморський вид	відмічений між урочищем Березове та селом Михайлівка
Латаття сніжно-біле <i>Nymphaea candida</i>	РР	на межі ареалу	болота «Великоселецьке», «Плехівське»
Пухирник звичайний <i>Utricularia vulgaris</i>	РР	регіонально рідкісний, комахоїдна рослина	зрідка, чисельні, болота «Солоне», «Рогозів кут», «Плехівське»
Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i>	ЧКУ БК	голарктичний плюризональний реліктовий (третинний) вид	на акваторії НПП

Примітка. Умовні позначення: СЧС – Світовий Червоний список, ЄЧС – Європейський Червоний список, ЧКУ – Червона книга України, БК – Бернська конвенція (включений у додатки), РР – регіонально рідкісний (обласний список).

Провідним фактором у формуванні рослинного покриву виступає рівень ґрунтових вод та засоленість ґрунтів. У цілому фіторізноманітність території НПП характеризується високими показниками ценотичного та флористичного різноманіття. Найбільші площі займає водна та прибережно-водна рослинність, значно менші – болотна, лучна (у тому числі галофільна), лісова. Найменші площі займають степові та псамофітні ценози.

Згідно зоогеографічного районування України Сульська затока відноситься до Бореальної Європейсько-Сибірської області, Східноєвропейського округу, району мішаного листяного лісу та Лісостепу, ділянки Східноєвропейського листяного лісу та Лісостепу, Лівобережної підділянки. Характерними видами цієї підділянки є сліпак звичайний, тушканчик великий, тхір звичайний, козуля європейська, куріпка сіра, перепел, вивільга, синиця велика, ящірка прудка, жаби ставкова та озерна, тритони звичайний та гребінчастий, метелик поліксена, жук-олень тощо.

Інвентаризація фауни на території НПП ще далека до завершення. Найбільш вивченими є хребетні тварини, триває вивчення водних безхребетних. Однак, більшість груп безхребетних тварин залишаються практично не вивченими.

Створення Кременчуцького водосховища суттєво вплинуло на стан розвиток природних комплексів. Надзвичайно важливим слід визнати вплив встановленого в останні роки рівневого режиму водосховища на біорізноманіття та біологічні ритми багатьох видів, особливо водних тварин. Існуюча ситуація з рівневим режимом є серйозною природоохоронною проблемою для всього регіону. Так, у весняний період (березень-початок травня) вода спочатку піднімається дуже повільно, а на завершальній стадії занадто швидко. У 2011-2012 роках рівень води до нормального (підпорного) горизонту був піднятий на 1,2-1,5 м упродовж двох тижнів (із середини травня до початку червня) [16].

Такий рівневий режим порушує нормальний хід нересту багатьох видів риб та негативно впливає на успішність розмноження багатьох видів птахів. Кінець квітня-початок травня є періодом масового розмноження значної кількості видів водно-болотних птахів (гуси, качки, пастушкові тощо). Згідно даних багаторічних спостережень в цей період рівень води має дещо перевищувати нормальний підпорний горизонт, зарості очерету та іншої надводної рослинності повинні бути підтоплені. Тобто, рівень води у Сульській затоці має наблизитися до максимального і в подальшому тільки

зменшуватися. Саме такий режим слід розглядати як оптимальний для розмноження водоплавних і біля водних птахів.

У зв'язку з цим в останні чотири роки водоплавні птахи штучно позбавлені нормальних умов для розмноження. Качки і лиски починають гніздитися у зневоднених очеретяних та рогових заростях, де як дорослі птахи, так і їх кладки, стають легкою здобиччю лисиць, єнотоподібних собак, а іноді навіть кабанів. Часто гнізда птахів гинуть від палів. У подальшому різке підвищення рівня води у водосховищі в кінці травня – у першій половині червня призводить до затоплення залишків гнізд. Зокрема, внаслідок цього загальна кількість раніше багато чисельного виду лиски скоротилася в рази, значно менше стало гніздитися крижнів та чирків, практично зникли гуси. Репродуктивна здатність Сульської затоки щодо птахів значно знизилася.

У зимовий період у нижній та середній частинах території НПП у результаті значного зниження рівня вода залишається тільки в руслі Сули, в протоках, старицях і окремих пониженнях. Значна частина площі мілководь до 1,0-1,2 м залишається необводненими. Така ситуація є несприятливою для зимівлі ряду видів тварин, наприклад, видри річкової (*Lutra lutra*) та бобра (*Castor fiber*), для яких оптимальним є стабільний рівень води у водоймі без значних сезонних коливань. Ці тварини живуть здебільшого у норах, входи до яких розташовані під водою, а різке пониження рівня води погіршує захисні властивості нір і робить їх мало придатними для життя. Враховуючи те, що видра річкова занесена до Червоної книги України, Червоного списку МСОП, Бернської конвенції як вид, що підлягає особливій охороні, такий стан речей є неприпустимим.

На жаль, у науковій літературі відсутні дані, які б дозволили в цілому порівняти сучасний стан фауни з тим, що мав місце до створення водосховища. Водночас, наявні матеріали щодо окремих груп тварин. Це дозволяє відслідковувати, наприклад, зміни в орнітофауні за останні 30 років. Так, в останні роки виявляється тенденція до зменшення різноманіття та

чисельності гідрофільних птахів в Сульській затоці, які охороняються на міжнародному, національному та місцевому рівнях. Це підтвердили і спостереження, що проводилися протягом останніх років.

Із 16-ти видів рідкісних птахів, які в 80-90-ті роки минулого століття регулярно під час сезонних міграцій гніздилися і зимували на даній території, в 2010-2016 роках виявлено лише 8 видів (орлан-білохвіст, шуліка чорний, скопа, журавель сірий, гоголь, мартин каспійський, баранець великий, деркач). Перестали гніздитися в останні роки чапля жовта, чапля мала біла, крячок малий, лежень, ходуличник, шилодзьобка, кулик-сорока та дерихвіст степовий.

Основними причинами зменшення видового різноманіття та чисельності гідрофільних птахів на території НПП стали суттєві зміни в господарському використанні природних ресурсів, що пов'язано з соціальними та економічними чинниками. У 2,5-4 рази зменшилося поголів'я ВРХ у господарствах, скоротилося поголів'я коней, яких раніше випасали на островах затоки. Практично перестали проводити викошування трави на островах і прибережній смузі. Зменшення навантаження випасання та викошування поряд з природними процесами заболочування призвело до заростання прибережних смуг та островів, що негативно вплинуло на умови гніздування видів, яким властиво гніздування на землі (гуси, качки, мартини, крячки, кулики тощо) та погіршило кормові властивості угідь. Значно розширилися площі очеретяних та рогозових масивів, що зайняли кормопродуктивні мілководдя. Це погіршило умови перебування мігруючих водоплавних птахів [25].

Важливе місце у збереженні типових та рідкісних видів хребетних тварин має руслово-заплавний комплекс Сули, який після наповнення Кременчуцького водосховища поєднався із загальним водним комплексом і є найбільшим за площею у НПП та одним з найбагатших за видовим складом цієї групи тварин.

Лісовий або лісово-чагарниковий комплекс займає порівняно меншу площу, але має найбільш багатий видовий склад. Ліси цієї території формують переважно листяні (м'яколистяні) породи дерев з незначною домішкою твердолистяних (дуб звичайний, ясен). Площа хвойних або мішаних лісів незначна. Серед лісів варто виділити фауністичний підкомплекс соснових лісів зеленомохових, які за класами віку (від молодників до середньовікових) формують специфічний видовий склад хребетних тварин з елементами поліського типу. Так, у сосновому лісі поблизу сіл Мохнач і Старий Мохнач виявлено типових представників фауни поліського типу, для частини видів яких доведене їх розмноження (гніздування), зокрема, гаїчка-пухляк (*Parus montanus*), синиця чубата (*Parus cristatus*), синиця чорна (*Parus ater*); припускається гніздування золотомушки жовточубої (*Regulus regulus*). В сосновому лісі поблизу села Старий Калкаїв і вільховому лісі поблизу села Матвіївка виявлено вівчарика весняного (*Phylloscopus trochilus*), гніздування якого також припускається. Ці знахідки гніздувань є одними з найпівденніших місць їх гніздування на території України.

За показниками біологічного різноманіття та наявності рідкісних видів тварин територія НПП займає одне з перших місць у Придніпров'ї.

Рідкісні види тварин на території НПП, занесені до Червоної книги України, списку регіонально рідкісних видів, додатків міжнародних конвенцій, Європейського Червоного списку, Червоного списку МСОП наведені в таблиці А.5 та картосхемі Б.3.

За показниками чисельності більшість рідкісних видів тварин зустрічаються на території НПП у надзвичайно малій кількості. Чисельність окремих груп (кажани, деякі хижі ссавці) поки що не встановлена. Зростання чисельності спостерігається тільки для одного виду – орлана-білохвоста [23].

РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІНІ ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ

3.1. Аналіз основних екологічних проблем Парку

Найбільш впливовими антропогенними чинниками у межах НПП на сьогоднішній день є:

- рівневий режим, що встановлюється Кременчуцькою ГЕС, який визначає успішність розмноження багатьох видів і груп тварин (риби, птахи, ссавці та інші);
- самовільно встановлені гідротехнічні споруди (Худоліївська ділянка), які негативно впливають на обводнення заплави Сули, в тому числі і заплавних озер;
- щорічні, офіційно не санкціоновані весняні пали водно-болотної та іншої рослинності, в результаті яких гинуть тварини та знищується деревно-чагарникова рослинність;
- заболочення та заростання очеретами середньої та нижньої частин основної території НПП.

Зазначені чинники впливу надзвичайно актуальні для збереження і функціонування екосистем НПП. Вивчення впливу перших двох чинників на природні комплекси НПП проводяться з 2012 року гідроекологами (група професора В.І.Щербака), а також зоологом і ботаніком НПП.

На сьогодні отримані певні результати з вивчення впливу рівневого режиму на розмноження риб, водно-болотних птахів та біля водних ссавців. Напрацьовані матеріали і конкретні пропозиції щодо відновлення спроможності нормального обводнення заплави Сули на Худоліївській ділянці НПП. Ці дослідження необхідно продовжувати, так само як і вивчення наслідків весняних палів.

Вивчення причин заболочення та заростання очеретами акваторії більш складним завданням, яке вирішити власними силами не вдасться, тому

необхідно залучати фахівців з Інституту гідробіології НАНУ або інших наукових установ.

Важливим антропогенним фактором, що істотно впливає на всі компоненти різноманітності біоти, починаючи від первинних продуцентів – угруповань водоростей різних екологічних груп і закінчуючи іхтіофауною, орнітофауни та біляводною фауною, є рівневий режим, який значною мірою формується роботою гідровузла Кременчуцького водосховища.

Основним нормативним документом, що визначає функціонування Кременчуцької ГЕС є Правила експлуатації водосховищ Дніпровського каскаду, затверджені наказом Держводгоспу України від 05 березня 2002 року №50. Згідно з ним Кременчуцьке водосховище є основним регулятором дніпровського стоку і, відповідно, водного режиму Сульської затоки.

Пріоритетними споживачами дніпровської води є гідроенергетика, промисловість, комунальне, сільське та рибне господарство, водний транспорт тощо. У той же час, чітко не визначені умови пріоритетності водозабезпечення функціонування об'єктів ПЗФ, що знаходяться в басейні дніпровських водосховищ і включають безпосередньо їх акваторії. Це цілком відноситься до функціонування Сульських акваторій – діалектичних складових ландшафтного та біологічного різноманіття НПП.

Наприклад, в роки з 95-ти відсотковим забезпеченням стоку обсяг мінімальних санітарно-екологічних попусків через Кременчуцький гідровузол в нижче розташоване Дніпродзержинське водосховище повинен бути близько 400 м/с. Очевидно, що в такі маловодні роки необхідно враховувати і можливість критичних ситуацій з водозабезпеченням НПП. Але згідно з нормативними відомчими документами при виникненні аварійних ситуацій в енергетичній системі України дозволяється короткочасне (до 5 діб) спрацювання рівня водосховища до 10 см нижче мінімальних рівнів, установлених у зазначених Правилах. Окрім мінімальних спрацювань, у форс-мажорних умовах можливе форсування нормального

підпірного рівня (НПР) до позначки 81,05 м. Більш високі величини обмежені висотою судноплавного прольоту під мостом у місті Черкаси.

Основні положення екологічних вимог, що спрямовані на мінімізацію негативного антропогенного впливу, викликаного експлуатацією водосховищ з урахуванням різної водності року, яка визначає режим рівня водосховищ, викладені в зазначених Правилах. Зокрема, задля мінімізації таких негативних наслідків для іхтіофауни як кисневі замори в Сульській затоці рекомендується передбачати створення на базі Дніпровського басейнового об'єднання мобільних підрозділів компресорних комплексів барботажної аерації води. Рішення про необхідність та терміни їх використання з урахуванням експлуатаційних витрат і можливих збитків рибного господарства приймається Міжвідомчою комісією.

Істотний вплив гідрологічного режиму на ландшафтне та біологічне різноманіття мілководь і прилеглих до них суходолів мають процеси переробки берегів, підтоплення та затоплення. Інтенсивність і обсяги або масштаби цих процесів обумовлені в основному коливанням рівнів води. Нині особливості цих процесів для об'єктів ПЗФ залишаються практично поза увагою як основних водоспоживачів, так і природоохоронних органів. Не менш актуальною проблемою є той факт, що береги водосховища знаходяться на етапі абразивно-аккумулятивного вирівнювання берегової лінії. При цьому середня інтенсивність переробки берегів для Кременчуцького водосховища становить у середньому 1,3 м, а максимальна – близько 2,0 м. В цілому, інтенсивність, масштаби, просторова локальність процесів переробки берегів, підтоплення, затоплення, а також замулювання і переформування Сульських мілководь є інформативним екологічним індикатором для оцінювання сучасного стану ландшафтного та біологічного різноманіття НПП.

Основна проблема полягає в тому, що до теперішнього часу в режимі експлуатації Кременчуцького гідровузла практично не враховано забезпечення оптимального функціонування акваландшафтів і

різноманітності водної флори і фауни НПП. Суттєве осіннє спрацювання рівня підтверджує невідповідність між сучасним регулюванням рівнів Сульської затоки, як ділянки Кременчуцького водосховища, з одного боку, і забезпеченням нормальних гідрологічних умов для вегетації угруповань повітряно-водних рослин як найважливішого біотичного компонента біонорізноманіття НПП, з другого боку. Це негативно впливає і на ландшафтне різноманіття (розмивання берегів, зміна їх конфігурації, хімічного та гранулометричного складу) [22].

3.2. Пропозиції щодо збереження рослинного світу на території НПП

Із метою збереження рослинного покриву, який характеризується унікальним ценотичним та флористичним різноманіттям, першочерговими завданнями є:

- встановлення повного синтаксономічного складу всіх типів рослинності, що наявні на території НПП;
- виділення та картування рідкісних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України;
- створення карти рослинного покриву як основи для подальших наукових досліджень;
- моніторинг типових та рідкісних екосистем;
- вивчення динамічних процесів у рослинному покриві;
- проведення повної інвентаризації флори;
- встановлення особливостей синантропізації флори та її адвентивної фракції;
- аналізування флори;
- вивчення поширення рідкісних видів та стану їх популяцій;
- моніторинг рідкісних видів з метою розроблення рекомендацій щодо їх збереження;

- проведення функціонального зонування та розроблення режиму охорони для кожної зони;
- виділення територій, що мають велику наукову та природоохоронну цінність, і включення їх до заповідної зони НПП;
- створення мережі еколого-пізнавальних стежок та підготовка путівників;
- вивчення рослинного покриву та визначення його ролі як складової частини Дніпровського екологічного коридору, екомережі України та Європи в цілому;
- створення спеціалізованого розсадника на території Велико-Бурімського парку для відновлення рідкісних видів рослин НПП.

Все це в комплексі буде сприяти збереженню природних екосистем НПП, їх раціональному та регульованому використанню.

3.3. Пропозиції щодо збереження тваринного світу на території НПП

З метою збереження різноманітності фауни необхідно вирішити задачі щодо виявлення ділянок, що відіграють важливу роль на певних етапах життєдіяльності популяцій тварин на території НПП, а саме:

- місця сприятливі для нересту риб;
- зимувальні ями риб;
- місця нагулу молоді риб;
- місця розмноження та зимівлі земноводних;
- гніздові ділянки рідкісних видів птахів;
- місця розташування виводкових колоній птахів;
- місця сезонної линьки птахів;
- місця формування колоній рукокрилих;
- місця відпочинку перелітних птахів;
- місця формування міграційно-парувальних колоній рукокрилих;
- нори, сховища та місця концентрації звірів;

- місця концентрації парнокопитних у зимовий період.

Для підтримання функціональності центрів біорізноманіття на території НПП необхідно впроваджувати такі заходи:

- виявлення та надання особливого охоронного статусу ділянкам зі значною концентрацією видів та особин кажанів, зокрема, в сезонному аспекті з підтриманням оптимального стану таких ділянок з точки зору привабливості їх для цих тварин. Це стосується, насамперед, лісових ділянок, яким властива наявність значної кількості старих і дуплистих дерев, де виявлені колонії рукокрилих (як у виводковий, так і міграційний періоди);

- запровадження суворого режиму охорони таких місць з повною заборонаю їх відвідування у критичні періоди для певних видів чи груп фауни;

- виявлення негативних антропогенних та інших факторів, що потенційно можуть впливати або реально впливають на стан популяцій або ключові біотопи рідкісних та типових видів фауни і стан важливих для них біотопів. Розроблення програми з реальними заходами щодо усунення або зменшення впливу цих факторів;

- розроблення плану дій щодо збереження рідкісних та зникаючих видів фауни, а також важливих для цих видів оселищ (груп біотопів), у тому числі у сезонному аспекті.

- розроблення комплексу заходів адекватної (пасивної чи активної) охорони важливих і рідкісних у флористичному та фауністичному відношенні біотопів (екосистем);

- виявлення колоній та встановлення особливого режиму охорони ділянок, важливих для гніздування мартинів і крячків;

- приваблювання хижих птахів і сов (встановлення гніздових платформ, штучних гніздівель, присад тощо);

- підгодівля парнокопитних, зайців та куріпок у зимовий період (створення ремізів та годівельних майданчиків);

- підгодівля орланів-білохвостів у зимовий період на спеціально створених майданчиках;
- збільшення ємності топічних біотопів рукокрилих (розвішування штучних гніздівель у біотопах з недостатньою кількістю природних місць поселення);
- регулювання чисельності тварин, які негативно впливають на природні комплекси та рідкісні види рослин і тварин.

Заходи для збереження окремих видів тварин наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Заходи для збереження окремих видів тварин

Назва виду латинською мовою	Види загроз	Заплановані заходи	Очікувані результати
<i>Carassius carassius</i> (Linnaeus, 1758)	Гібридизація з карасем сріблястим. Браконьєрський вилов	Недопущення випусків карасів сріблястих в ізольовані заплави Сули, її притоки та озера. Мониторинг	Збереження виду
<i>Emys orbicularis</i> (Linnaeus, 1758)	Знищення кладок хижаками (лисиця звичайна, собака єнотоподібна)	Захист місць відкладання яєць. Регулювання чисельності хижаків. Моніторинг	Збільшення чисельності
<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Знищення гніздових біотопів та дерев з гніздами	Надання особливого статусу гніздовим ділянкам. Моніторинг у гніздовий період.	Збереження виду
<i>Haliaeetus albicilla</i> (Linnaeus, 1758)	Знищення гніздових біотопів та дерев з гніздами. Відстріл дорослих птахів, викрадення кладок та пташенят	Посилена охорона гнізд. Надання особливого статусу гніздовим ділянкам. Моніторинг	Збереження виду

3.4. Заходи щодо збереження рідкісних та зникаючих видів рослин

Розроблені менеджмент-плани для збереження найбільш вразливих видів, а саме для шафрана сітчастого (*Crocus reticulatus* Steven ex Adams),

який зростає у різних природних середовищах та коручки болотної (*Epipactis palustris* (L.) Crantz).

Структура менеджмент-плану збереження шафрану сітчастого

Шафран сітчастий (*Crocus reticulatus* Steven ex Adams) – субсередземноморсько-малоазійський вид, виявлений на північно-східній межі ареалу. Декоративний ранньовесняний вид, що скорочує своє поширення внаслідок рекреаційного навантаження, зривання на букети, випалювання степів, вирубування лісів. В Україні основні місцезростання цього виду знаходяться у Лісостепу та в Степу. Багато існуючих раніше місцезростань в Україні є зниклими (Червона книга України).

Виявлено 9 місцезростань шафрану сітчастого вздовж Сули (околиці сіл Лящівка, Велика Бурімка та Мохнач), де вид зростає як на остепнених, так і заліснених схилах тераси Сули і утворює різні за щільністю та життєвим станом популяції.

Вступ

Вид занесений до Червоної книги України. Природоохоронний статус виду – неоцінений. Наукове значення – субсередземноморсько-малоазійський вид на північно-східній межі ареалу.

Локальні популяції є нечисленні, їх кількість може зменшуватися. За наявності дуже густого підросту та підліску майже не росте.

1. Базова інформація щодо стану збереження виду

Crocus reticulatus Steven ex Adams (*C. luteus* M.Bieb., nom. illeg., *C. variegatus* Hoppe et Hornsch.) належить до родини півникові – *Iridaceae*.

Геофіт. Весняний ефемероїд. Багаторічна трав'яна рослина 8-30 см заввишки. Бульбоцибулина з грубосітчасто-волокнистими, нерідко розірваними оболонками. Листки (3-4 шт.) вузькі, шилоподібні, з'являються одночасно з квітками і після цвітіння дуже видовжуються. Покривало дво-трилисте. Квітки білі або блідо-фіалкові з ніжно-бузковими смужками, приймочка жовтогаряча. Цвіте у березні-квітні. Плодоносить у травні-червні. Розмножується бульбоцибулинами та насінням.

Зростає на степових схилах балок і річкових долин, серед чагарників, на узліссях та в дібровах (клас *Quercus-Fageteae*). Характерний елемент степових угруповань (клас *Festuco-Bromete*). Повночленні популяції формуються переважно в лучно-степових угрупованнях. Мезофіт.

Найбільші популяції шафран сітчастий утворює в урочищі «Маців яр», який межує з територією НПП. Це досить стрімкий схил південно-західної експозиції неподалік дороги від Лящівки до траси Київ-Дніпропетровськ. Раніше схил з шафраном сітчастим заліснювався акацією білою (*Robinia pseudoacacia* L.), яка тут нині місцями зникла, а багато дерев мають пригнічений стан. Відновлюється степова рослинність. Шафран сітчастий зростає на всьому схилі, але найбільш щільні популяції утворює у нижній і середній його частині. Саме тут на одному квадратному метрі нараховується до 80-ти екземплярів, у середньому на значній площі 50 екземплярів на квадратному метрі. Окрім шафрану сітчастого на цьому схилі серед первоцвітів виявлені фіалка запашна (*Viola odorata* L.) та зірочки малі (*Gagea minima* (L.) Ker Gaml.) [27].

Поширеним цей вид є і на остепнених схилах в околицях села Велика Бурімка за «Собачим хутором». Серед рельєфу стрімких схилів Сули шафран сітчастий зростає як на остепнених схилах, так і на заліснених. Найбільш чисельні популяції цей вид утворює на відкритих остепнених схилах з трав'яною рослинністю, а також в умовах чагарникових степів із зіноваттю австрійською (*Chamaecytisus austriacus* (L.) Link). Тут він займає відкриті ділянки та є чисельним у підніжжя схилів без чагарників.

Розсіяно шафран сітчастий зростає на заліснених схилах біля села Велика Бурімка в угрупованнях кленового лісу (клен гостролистий *Acer platanoides* L.), в деревостані якого домішку утворюють такі породи як дуб черешчатий (*Quercus robur* L.), в'яз гладкий (*Ulmus laevis* Pall.) та гледичія колюча (*Gleditsia triacanthos* L.).

Це досить стрімкий схил (30-35⁰) північно-східної експозиції. Склад деревостану тут такий 8Кл1Вгл1Глед+Дзв. Характерною особливістю є

наявність різновікових кленів. В ярусі підліску поодинокі зростає бузина чорна (*Sambucus nigra* L.). У трав'яному покриві, крім шафрана сітчастого, поодинокі зростають такі види як проліска дволиста (*Scilla bifolia* L.), зірочки жовті (*Gagea lutea* (L.) Ker Gaml.), ряст ущільнений (*Corydalis solida* (L.) Clairv.), пшінка весняна (*Ficaria verna* Huds.) тощо.

Відмічений шафран сітчастий також у дубово-кленовому лісі з домішкою акації білої (*Robinia pseudoacacia* L.), що зростає у верхній частині стрімкого схилу Сули на південь за селом Лящівка. Тут же неподалік від попереднього знаходиться нове місцезнаходження – це заліснена частина дубово-акацієво-кленового лісу «Пасічний точок», яке зберігає нечисельні популяції цього виду. Шафран сітчастий тут зростає поодинокі і лише окремі його екземпляри під час обстеження квітували. У цьому ж масиві на залісненому схилі неглибокого яру (біля дороги) виявлені малочисельні популяції шафрану сітчастого, що зростає розсіяно. Доповнює картину виявлених місцезростань шафрану сітчастого наявність його на околицях села Мохнач. Тут він зростає у нижній частині еродованого остепненого схилу (висота до 20-ти м) уздовж дороги.

Основними чинниками, що складають загрозу існування виду є:

- лісогосподарська діяльність,
- збирання рослин на букети,
- весняне випалювання степових ділянок,
- рекреаційне навантаження,
- знищення середовищ існування флори.

Усі вищевказані фактори найбільший мають вплив на територіях, що не охороняються (зокрема, урочище «Маців яр»). Водночас на території НПП вони мають помірний вплив.

2. Мета та завдання

Необхідні додаткові дослідження життєвого циклу та особливостей біології виду. Необхідним є проведення додаткових експедиційних

досліджень щодо виявлення та картування нових місцезростань та уточнення популяцій уже відомих.

3. Дії щодо збереження виду

Заходи для збереження виду (популяції):

- здійснювати моніторинг стану популяцій на закладених моніторингових ділянках,
- проводити популяційні дослідження,
- внести пропозицію щодо включення урочища «Маців яр» до території НПП,
- провести експедиційні дослідження на виявлення усіх місцезростань виду та картування,
- заборонити випалювання сухої рослинності на степових ділянках,
- закласти на території НПП розсадник, де буде розпочато культивування виду з наступним розселенням у природних умовах,
- проводити еколого-просвітницьку діяльність: видання буклетів, листівок, пам'яток, календарів тощо; інформування у ЗМІ; пропагування у школах та серед місцевого населення,
- проводити лісогосподарську діяльність.

Структура менеджмент-плану збереження коручки болотної

Коручка болотна (*Epipactis palustris* (L.) Crantz) – євразійсько-середземноморський вид, який скорочує свій ареал через осушення території. Виявлено єдине локальне місцезнаходження між урочищами «Березове» і «Собачим хутором».

Вступ

Вид занесений до Червоної книги України. Природоохоронний статус виду - вразливий. Наукове значення - рідкісна рослина. Локальні популяції є нечисленні, їх кількість може зменшуватися.

1. Базова інформація щодо стану збереження виду

Epipactis palustris (L.) Crantz (*E. longifolia* All., *Serapias helleborine* L. var. *palustris* L.) належить до родини Зозулинцеві – *Orchidaceae*.

Заболочені схили з мокрими і сирими болотними ґрунтами. Мезогігрофіт. Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина 20-70 см заввишки. Кореневище довге, повзуче. Стебел кілька, прямі. Листки (4–8 шт.) довгасто-яйцеподібні, ланцетні. Суцвіття – багатоквіткова китиця, не щільне. Приквітки ланцетні. Квітки до 2,5 см завдовжки, звислі. Зовнішні листочки оцвітини ланцетні, завдовжки 9-11,5 мм, зеленкуваті, зсередини зеленкувато-білі або червонуваті, внутрішні довгасто - яйцеподібні, білуваті, з рожевими смужками; губа довша за зовнішні листочки оцвітини. Зав'язь веретеноподібна, коротко опушена. Цвіте у червні-липні. Плодоносить у липні-серпні. Розмножується насінням та вегетативно [26].

Основними чинниками, які складають загрозу існування виду є:

- сільськогосподарська діяльність (викошування лучної рослинності),
- збирання рослин на букети,
- випалювання прибережної рослинності,
- рекреаційне навантаження,
- осушення біотопів,
- знищення середовищ існування флори.

2. Мета та завдання

Необхідні додаткові дослідження життєвого циклу та особливостей біології виду. Необхідним є проведення додаткових експедиційних досліджень щодо виявлення та картування нових місцезростань та уточнення популяцій уже відомих.

3. Дії щодо збереження виду

Заходи для збереження виду (популяції):

- здійснювати моніторинг стану популяцій на закладених моніторингових ділянках,
- проводити популяційні дослідження,
- внести пропозицію щодо включення урочища «Маців яр» до території НПП,

- провести експедиційні дослідження на виявлення усіх місцезростань виду та картування,
- заборонити випалювання сухої рослинності на степових ділянках,
- закласти на території НПП розсадник, де буде розпочато культивування виду з наступним розселенням у природних умовах,
- проводити еколого-просвітницьку діяльність: видання буклетів, листівок, пам'яток, календарів тощо; інформування у ЗМІ; пропагування у школах та серед місцевого населення,
- проводити сільськогосподарську діяльність

За показниками біологічного різноманіття та наявності рідкісних видів тварин територія НПП займає одне з перших місць у Придніпров'ї. За показниками чисельності більшість рідкісних видів тварин зустрічаються на території НПП у надзвичайно малій кількості. Чисельність окремих груп (кажани, деякі хижі ссавці) поки що не встановлена.

РОЗДІЛ 4. РОЗРОБЛЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ»

Отже, задля мінімізації загроз біологічному та акваландшафтному різноманіттю НПП пропонуються заходи, що складаються з декількох етапів:

Перший етап. На підставі результатів наукових досліджень акваландшафтного та біологічного різноманіття розробити план практичних пропозицій щодо здійснення необхідних заходів для мінімізації негативного впливу режиму роботи Кременчуцького гідровузла на всі компоненти біорізноманіття.

Другий етап. Проведення невідкладних практичних дій щодо внесення корегувань (доповнень) до режиму роботи Кременчуцького гідровузла у три основні періоди:

а) весняний період (березень-травень) – наповнення Кременчуцького водосховища. Інтенсивність наповнення ложа водосховища та Сульської затоки визначається згідно з прогнозом величин весняної повені, в основному по басейнам Дніпра, Прип'яті та Десни. Відповідно, необхідно унормувати інтенсивність і часовий інтервал весняного наповнення водних акваторій НПП, який повинен співпадати з термінами вегетації, і, особливо, розмноження різних компонентів фауни і флори НПП;

б) літньо-осінній період (червень-жовтень) – режим Кременчуцького гідровузла повинен забезпечувати нормальний оптимальний рівень води у всіх акваландшафтах для оптимального нагулу молодняка риб, виведення пташенят, розмноження ссавців;

в) осінньо-зимовий період (листопад- лютий) – найбільше спрацювання рівнів водосховища. Основне завдання – це врахування у графіку спрацювання рівнів Сульської затоки нормальну вегетацію всіх наведених компонентів біоти і запобігти локальному від шнуруванню від основного

русла Сули мілководних ділянок з формуванням заморів і навіть з подальшим знищенням гідробіонтів, в першу чергу іхтіофауни, просівшим льодовим покривом.

Іхтіофауна. Нестабільний рівень режим у водосховищі грає ключову роль у природному відтворенні аборигенної іхтіофауни НПП, що особливо актуально через невеликі глибини акваландшафтів. В окремі роки коливання рівня води бувають більше середніх глибин акваторій НПП. При цьому заповненням водою залишається тільки русло Сули (річковий акваландшафт), що вкрай негативно відображається на середовищі існування риби. Та частина іхтіоценозів, яка не встигає піти в русло Сули, гине в створених старицях. Зменшення рівня води в осінньо-зимовий період може приводити до масової загибелі риб під льодом. Так, у січні-лютому 2004 року на акваторіях Сульської затоки було зафіксовано загибель 3,4 млн. екз. риби від нестачі кисню. Особливо небезпечні різкі залпові скиди. Взимку вони викликають придавлювання риб льодом або заморні явища на відшнурованих частинах акваторій, навесні – загибель ікри і репродуктивного ядра популяцій на осушених нерестовищах, влітку або восени – загибель молодняка та інших вікових груп риб в старицях або відшнурованих мілководдях від нестачі кисню або від поїдання птахами. У 2012 році внаслідок залпового скиду води сталася загибель близько 5 млн. екз. риб через придавлення льодом на відшнурованих ділянках мілководь. Подібні явища спостерігалися і раніше. Рівень води в Сульській затоці окрім регулювання відповідно до графіка роботи гідровузла в не меншій мірі залежить від кліматичних факторів. Оптимальним, з точки зору відтворення рибних запасів, режимом рівня води в нерестовий період є наповнення його до НПР до 1 травня і відсутність різких добових коливань протягом нерестового періоду. Фактично це відбувається не завжди. Середній рівень води в зимовий період досліджень становив 78,53-78,98 м, у березні - 78,13-78,48 м за Балтійською системою (БС). Нормальний рівень на гідрологічному посту Кременчуцької ГЕС установлено на рівні 81 м БС. Мінімальний рівень

води спостерігався завжди взимку в передвесняний період, і найнижча позначка його сягала 78,03 м БС. При цьому НПУ досягається у терміни від 5 травня до 10 липня. Цей графік роботи гідровузла можливо оптимальний для функціонування водного господарства або гідроенергетики, але вкрай несприятливий для рибного господарства. В окремі сезони коливання рівня досягають 2-3 м, а водообмін зменшується в 5-20 разів. При цьому утворюються застійні зони на мілководних акваторіях, що негативно відбивається на формуванні іхтіофауни.

Суттєво впливає на біорізноманіття риб в акваторіях НПП порушення природних міграційних шляхів, зменшення площі нерестовищ і нерестового субстрату, забруднення акваторій промисловими, комунально-побутовими та сільськогосподарськими стоками, які скидаються вище за течією Сули.

Орнітофауна. Початок гніздування і відкладання яєць визначається за біологічним годинником і відмінній для відповідних видів пернатих. Масове гніздування, відкладання яєць качок, крижнів та диких гусей припадає на першу половину квітня. Друга половина квітня – це масове гніздування лисок, пастушків та водяних курочок. Це потребує внесення відповідного корегування режиму Кременчуцького гідровузла з метою забезпечення оптимального водного режиму біотопів (мілководь із заростями очерету, рогозу, очерету, де відбувається гніздування основної маси пернатих).

Ссавці. В основному це стосується тварин, що живуть в норах:

- бобри, кількість яких в межах НПП становить 20-25 сімей;
- видра річкова (вид, занесений до Червоної книги України).

Нестабільний водний режим у межах НПП в останні роки призвів до того, що ці два види починають мігрувати вгору Сулою, і, практично, виводять ареал своєї вегетації за межі НПП.

На першому етапі практичні рекомендації щодо коригування рівнів повинні ґрунтуватися на результатах, напрацьованих науковцями. Паралельно з цим, для вибору оптимальних режимів, а також для внесення коригувань у роботу Кременчуцького гідровузла в режимі он-лайн необхідно

створити два водомірних поста в межах НПП. Для мінімізації загрози біоті річкового акваландшафту один з них повинен розташовуватися на річковій ділянці. Другий пост необхідно розмістити в озерно-річковому акваландшафті. Робота цих двох гідропостів дасть можливість оптимізувати рівневий режим всіх різнотипних акваландшафтів.

Третій етап. Розроблення плану практичних пропозицій щодо забезпечення охорони, збереження та відновлення унікального акваландшафтного та біологічного різноманіття НПП.

Негативними антропогенними чинниками впливу на природні комплекси також є браконьєрство і неконтрольований любительський лови.

Певний вплив на природні комплекси НПП має функціонування підприємств харчової, переробної промисловості та сільського господарства.

Дослідження впливу антропогенних чинників на природні комплекси та об'єкти НПП варто здійснювати за наступними напрямками:

- 1) аналізування порушень заповідного режиму;
- 2) аналізування використання природних ресурсів в господарських цілях у відповідних ділянках і зонах НПП;
- 3) аналізування відновлювальних, регуляторних біотехнічних та созотехнічних заходів, які будуть проводитись на окремих ділянках НПП;
- 4) вивчення рекреаційного впливу на природні комплекси та об'єкти.

Важливим напрямком дослідження антропогенних чинників впливу на природні комплекси та об'єкти НПП повинно бути вивчення рекреаційного впливу на природні комплекси та об'єкти і розроблення рекомендацій щодо його мінімізації. Даний напрямок досліджень згідно вимог Закону України «Про природно-заповідний фонд» та Програми Літопису природи є пріоритетним для національних парків. Його реалізація традиційно покладається на науковий відділ НПП, а також до досліджень такого характеру залучаються працівники СДО НПП. З цією метою слід використати метод побудови картосхем рекреаційної дигресії у межах зон стаціонарної рекреації, досвід використання якого є у Шацькому НПП.

Ще одним із важливих методів дослідження рекреаційної дигресії є вивчення рекреаційних змін рослинного покриву на еколого-пізнавальних стежках.

Об'єктивним джерелом інформації щодо просторового розподілу впливу антропогенних чинників на природне середовище НПП і прилеглих територій у даний час є аерофото- і космічні знімки та ортофотоплани, зокрема, значні можливості для використання інформації дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) дають космічні знімки з різною роздільною здатністю, які у вільному доступі містяться на Інтернет-сайті Google-Eath.

РОЗДІЛ 5. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ.

5. 1 Основні техніко-економічні показники та розрахунок витрат на утримання НПП

Відповідно до щорічного плану природоохоронних заходів збереження природно-заповідного фонду встановлюються обсяги витрат на виконання наступних заходів:

- роботи щодо організації території;
- науково-дослідні роботи, організація моніторингу;
- еколого-освітні заходи;
- заходи щодо збереження та відтворення природних комплексів та об'єктів;
- заходи щодо збереження та відтворення фауни;
- протипожежні, захисні та заходи щодо охорони територій;
- рекреаційні заходи;
- загальногосподарські заходи.

Розробляються кошториси будівельних робіт (будівництво, капітальний і поточний ремонт), закупівлі транспортних засобів і спецтехніки, оргтехніки, приладів для наукових досліджень тощо у залежності від розцінок на відповідні види будівельних робіт та прилади і матеріали на ринку на час подачі запитів на їх фінансування з загального фонду Державного бюджету України, Державного фонду охорони навколишнього природного середовища України і обласних та районних фондів охорони навколишнього природного середовища.

План заходів розвитку НПП розроблений відповідно до Методичних рекомендацій щодо складу та змісту Проекту організації території національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів. Поряд з абсолютними показниками обсягів фінансування у плані наведені середньорічні показники, які повинні бути відносно стабільними протягом проектного періоду 10

років. Загальні обсяги і вартість робіт, строки їх виконання, визначені реальні джерела фінансування, якими є загальний та спеціальний фонди державного бюджету наведені у плані. До спеціального фонду відносяться надходження з державного фонду охорони навколишнього природного середовища, власні надходження НПП від основної (наукової, природоохоронної, еколого-освітньої, рекреаційної діяльності) та господарської діяльності, а також надходження з інших джерел (гранти, дарунки, безповоротня допомога тощо). У наведеному плані передбачене фінансування різних заходів за рахунок різних джерел. Так як бюджетна установа не може здійснювати прибуткову господарську діяльність з метою самоокупності, то в плані основні капітальні видатки передбачені за рахунок державного бюджету, поточні видатки – як за рахунок центрального фінансування, так і за рахунок власних надходжень установи ПЗФ, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року №1913 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду».

5.2 Очікувана ефективність запроектованих заходів

Виконання запланованих заходів дозволить покращити загальний стан НПП шляхом посилення охорони та здійснення комплексу робіт, передбачених цим Проектом, оптимізувати охорону місць концентрації рідкісних видів флори і фауни, продовжити проведення наукових досліджень і впровадити господарські заходи для сприяння фінансовому надходженню за рахунок від туристично-рекреаційної діяльності.

Цим Проектом передбачений широкий комплекс заходів, спрямованих на збереження, відтворення та ефективне використання природних та культурних цінностей регіону. Проведене функціональне зонування території, адміністративна структуризація природоохоронної діяльності з утворенням та оптимізацією діяльності природоохоронних науково-дослідних відділень. Визначені головні в'їзди, маршрути пересування та

місця відпочинку рекреантів. Передбачається провести рекреаційний благоустрій території з влаштуванням місць короткочасного та тривалого відпочинку, човнових станцій, місць для любительської рибалки, встановити інформаційні щити, вказівні знаки, урни для сміття і шлагбауми. Заплановане капітальне будівництво рекреаційних будинків, будинків рибалки та візит-центру. Реалізація перелічених заходів підвищить туристичну привабливість НПП, розширить спектр послуг та рекреаційну ємність НПП.

Проектом обґрунтовані заходи з протипожежного впорядкування та гідротехнічного захисту території. Проект цих робіт укладений на рівні Схеми і потребує подальшої деталізації. Виконання цих заходів дозволить забезпечити підтримання екологічної безпеки регіону.

Очікуються наступні позитивні зміни у природних комплексах НПП та в системі його управління:

- підвищення рівня науково-дослідних та моніторингових робіт;
- покращення структури біоценозів;
- збільшення обсягу рекреантів та відвідувачів НПП;
- підвищення рівня охорони території НПП;
- перспектива планомірного розвитку напрямів господарської діяльності у регіоні;
- розвиток туристичної інфраструктури (створення нових робочих місць, активізація роботи закладів торгівлі, культурно-побутового та транспортного обслуговування тощо);
- посилення рівня охорони і відтворенню природних комплексів та об'єктів НПП.

Основним фактором роботи НПП є недопущення погіршення середовища існування видів рослин, тварин, рослинних угруповань, ландшафтів. Конкретні дані щодо видового складу та територіального розповсюдження цих показників можливо внести після завершення інвентаризації та картування природних комплексів та об'єктів.

РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Одним з важливих елементів інженерного впорядкування території є проведення організаційних заходів та виконання протипожежних вимог. Територія НПП має в своєму складі різні за характером рослинності ділянки, неоднорідна в протипожежному відношенні і відноситься до різних класів пожежної небезпеки. Значну увагу необхідно приділяти виконанню цих робіт у лісових масивах.

Пожежі є надзвичайно вразливим екологічним фактором. Пожежна безпека повинна забезпечуватися проведенням планових профілактичних заходів, оперативним виявленням і ліквідацією пожеж на території НПП.

Класи пожежної небезпеки земельних лісових земель та не вкритих лісовою рослинністю (рілля, сіножаті, пасовища) визначалися згідно «Шкали оцінки природної пожежної небезпеки земельних ділянок лісового фонду» (додаток 2 Правил пожежної безпеки в лісах України) і приведені в табл. 6.

Значна територія НПП представлена заплавними луками, болотами, водоймами (руслами, старицями, озерами, каналами тощо). Виникнення пожеж на землях можливо тільки у періоди пожежних максимумів та під час довгострокових посух. Дані території мають низький рівень пожежної небезпеки (IV-V класи). Розвиток сінокосіння, наявні автомобільні шляхи та значна кількість природних водойм сприяють локалізації пожеж і зводять їх до мінімуму. У зв'язку з цим недоцільно створювати додаткові мінералізовані смуги та організовувати протипожежне впорядкування цих територій. Протипожежні вежі, що проектуються, дозволять оперативно реагувати на виникнення осередків пожеж у межах цих територій.

Таблиця 6

Розподіл земель по класах пожежної небезпеки (га)

Природоохоронні науково-дослідні відділення та інші землекористувачі	Класи пожежної небезпеки					Усього	Середній клас
	1	2	3	4	5		
1	2	3	4	5	6	7	8
Полтавське ПНДВ, у тому числі:	28,0	548,9	54,0	5101,8	5031,4	10764,1	4,4
ДП «Лубенське лісове господарство»	8,0	115,0	32,0	23,5	15,5	194,0	2,6
Землі, що надаються в постійне користування НПП із земель запасу Оржицької та Семенівської райдержадміністрацій	-	-	-	872,3	-	872,3	4,0
Землі запасу Глобинської райдержадміністрації, у тому числі: Святилівська сільська рада	-	-	-	-	1282,2	1282,2	5,0
Землі запасу Оржицької райдержадміністрації, у тому числі:	-	-	-	2189,4	269,3	2458,7	4,1
Онiшківська сільська рада	-	-	-	503,9	-	503,9	4,0
Плехівська сільська рада	-	-	-	440,0	60,0	500,0	4,1
Селецька сільська рада	-	-	-	545,5	164,3	709,8	4,2
Чутівська сільська рада	-	-	-	700	45,0	745,0	4,1
Землі запасу Семенівської райдержадміністрації, у тому числі:	-	-	-	1964,6	3458,4	5423,0	4,6
Горошинська сільська рада	-	-	-	-	1659,4	1659,4	5,0
Наріжанська сільська рада	-	-	-	600,0	-	600,0	4,0
Погребняківська сільська рада	-	-	-	394,6	1769,0	2163,6	4,8
Худоліївська сільська рада	-	-	-	970,0	30,0	1000,0	4,0
Землі, що вилучаються у ДП «Золотоніське лісове господарство» і надаються парку в постійне користування (о. Жовнин)	20,0	433,9	22,0	52,0	6,0	533,9	2,2
Черкаське ПНДВ, у тому числі:	38	665,7	115,97	573,95	6477,38	7871,01	4,6
Черкаське обласне виробниче управління меліорації і водного господарства	-	-	-	-	9,27	9,27	5,0
Землі запасу Чорнобаївської райдержадміністрації,	-	49,5	25,08	537,95	6468,11	7080,64	4,9

Природоохоронні науково-дослідні відділення та інші землекористувачі	Класи пожежної небезпеки					Усього	Середній клас
	1	2	3	4	5		
1	2	3	4	5	6	7	8
у тому числі:							
Великобурімська сільська рада	-	44,0	20,2	211,6	4291,67	4567,47	4,9
Лящівська сільська рада	-	-	2,68	12,19	2148,94	2163,81	5,0
Мохнацька сільська рада	-	5,5	2,2	314,16	27,50	349,36	4,0
Землі, що вилучаються у ДП «Золотоніське лісове господарство» і надаються НПП в постійне користування, у тому числі	38,0	616,2	90,89	36,0	-	781,1	2,2
Великобурімська сільська рада	18,0	320,2	60,28	28,0	-	426,48	2,3
Лящівська сільська рада	8,0	138,0	22,11	8,0	-	176,42	2,2
Мохнацька сільська рада	12,0	158,0	8,2	-	-	178,2	2,0
Разом	66	1214,6	169,98	5675,75	11508,78	18635,11	4,5

Значна територія НПП представлена заплавними луками, болотами, водоймами (руслами, старицями, озерами, каналами тощо). Виникнення пожеж на землях можливо тільки у періоди пожежних максимумів та під час довгострокових посух. Дані території мають низький рівень пожежної небезпеки (IV-V класи). Розвиток сінокосіння, наявні автомобільні шляхи та значна кількість природних водойм сприяють локалізації пожеж і зводять їх до мінімуму. У зв'язку з цим недоцільно створювати додаткові мінералізовані смуги та організовувати протипожежне впорядкування цих територій. Протипожежні вежі, що проектуються, дозволять оперативно реагувати на виникнення осередків пожеж у межах цих територій.

Майже кожного року в весняний та осінній період горять болота у багатьох місцях НПП, що завдає значних збитків рослинному та тваринному світу. СДО НПП, особливо в умовах використання території НПП для відпочинку, повинна приділяти значну увагу попередженню пожеж не тільки шляхом безпосередньої охорони території, але і виконанню певних заходів, спрямованих на попередження або найшвидшу ліквідацію осередків загорання.

На даний час НПП знаходиться на етапі організації своєї діяльності, необхідна матеріально-технічна база відсутня і, фактично, протипожежне впорядкування його території не здійснювалося. Тому для НПП є нагальна необхідність в розробленні протипожежного впорядкування території, створенні відповідної матеріально-технічної бази і здійсненні необхідних організаційних та інженерно-технічних заходів.

На виконання «Комплексного плану організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання і гасіння пожеж у лісах, торфовищах, сільгоспугіддях та на степових ділянках в установах природно-заповідного фонду, підпорядкованих Міністерству екології та природних ресурсів України у весняно-літній період», який щорічно доводиться до установ ПЗФ, адміністрація має виконувати ряд заходів.

До організаційних заходів відносяться:

- розроблення та затвердження оперативно-мобілізаційного плану гасіння пожеж у межах НПП;

- затвердження в установленому порядку особового складу бойових розрахунків добровільних пожежних дружин (далі-ДПД). Необхідно закріпити за ними конкретні ділянки території, приділити особливу увагу місцям масового відпочинку населення;

- забезпечення розроблення графіків чергування працівників СДО та ДПД на пожежній та пристосованій до гасіння пожеж техніці;

- регулярне проведення протипожежного інструктажу з працівниками НПП, а з працівниками, які зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою - проведення спеціальних навчань;

- проведення навчання бойових розрахунків ДПД;

- систематичне проведення роз'яснювальної роботи серед місцевого населення та відвідувачів НПП, розміщення на території НПП достатньої кількості інформаційних знаків та протипожежних аншлагов;

оперативне інформування Мінприроди України, Державної служби надзвичайних ситуацій та місцевого населення про усі випадки пожеж, їх причини і наслідки;

організовувати силами служби держохорони та ДПД перевірки протипожежного стану виробничих, службових та складських приміщень, вживати невідкладних заходів щодо усунення виявлених недоліків;

визначення відповідальних осіб за протипожежний стан будівель та приміщень. Покласти на них відповідальність за здійснення контролю щодо стану їх протипожежного режиму та вжиття необхідних заходів для усунення недоліків;

поліпшення роботи з виявлення осіб, винних у виникненні пожеж на території НПП;

До інженерно-технічних заходів відносяться:

улаштування мінералізованих смуг, системи протипожежних розривів;

утримання доріг протипожежного призначення у належному стані;

забезпечення догляду за мінералізованими смугами, протипожежними розривами та дорогами протипожежного призначення;

утримання у працездатному стані пожежної техніки, обладнання та інвентарю;

укомплектація згідно з нормативами базових пунктів зосередження засобів гасіння пожеж; створення резерву паливно-мастильних матеріалів та вогнегасних речовин;

розроблення маршрутів та забезпечення патрулювання території НПП у пожежонебезпечний період;

здійснення спалювання сміття та виробничих відходів тільки у спеціально відведених місцях;

забезпечення дотримання протипожежних вимог під час зберігання та використання вибухонебезпечних речовин, балонів з газами та інших матеріалів, що мають пожежну небезпеку.

Обсяги заходів щодо протипожежного впорядкування території НПП наведені в табл. 7

Таблиця 7

Запроектовані обсяги заходів щодо протипожежного впорядкування території НПП

№ з/п	Найменування заходу	Одиниця виміру	Уже здійснюється	Потреба по нормативах	Проектується додатково	Строк виконання
1	2	3	4	5	6	7
1	Створення пунктів зосередження пожежного інвентарю	шт.	-	4	-	2015-2016
2	Улаштування та догляд за мінералізованими смугами	км	15	15	-	щорічно
3	Догляд за мінералізованими смугами (2-х разовий)	км	2	30	28	щорічно
4	Влаштування інформаційних знаків	шт.	-	11	11	ревізійний період
5	Виготовлення, встановлення та ремонт протипожежних аншлаків	шт.	-	10	10	ревізійний період
1	2	3	4	5	6	7
6	Виготовлення, встановлення та ремонт шлагбаумів	шт.	2	8	6	ревізійний період
7	Протипожежна пропаганда	грн.	-	5000	5000	щорічно
8	Влаштування місць для куріння	шт.	12	30	18	2014-2016
9	Придбання протипожежного обладнання, в тому числі:	грн.			860 000,0	2015-2018
	протипожежний трактор (з комплектуючими елементами)	шт.		1	1	
	плуг ПКЛ	шт.		1	1	
	диски	шт.		10	10	
	причіп ПТС-4	шт.		2	2	
	фреза	шт.		1	1	
	культиватор	шт.		1	1	
	вогнегасник	шт.		20	20	
10	Будівництво протипожежних веж	шт.	-	-	2	2015-2016
11	Утримання доріг протипожежного призначення на території НПП в задовільному стані	км	25			щорічно

На території НПП існуючі мінералізовані смуги прокладені у:
лісовому масиві урочища «Липняжки» протяжністю 2 км,
лісовому масиві урочища «Драчки» протяжністю 4 км,
ДП «Лубенське лісове господарство» біля села Мохнач протяжністю 6 км,
урочищі «Березове» протяжністю 2 км.

Заплановано прокласти мінералізовані смуги в урочищі «Березове» (квартали 16,17) протяжністю 4 км, поблизу села Мохнач (квартали 8, 12, 13).

Заплановано влаштувати інформаційні знаки:

- Полтавське ПНДВ – 6 шт. (Худоліївський ліс, урочища «Романчик», «Липняжки» та «Драчки», села Малоселецьке (поблизу заповідної зони) та Чутівка (ентомологічний заказник «Тарасенківський»);

- Черкаське ПНДВ – 5 шт. (села Мохнач, Велика Бурімка (біля каналу), Лящівка (побережжя), урочище «Березове», острів Жовнин.

Заплановано влаштувати аншлаги на протипожежну тематику:

- Полтавське ПНДВ – 5 шт. (Худоліївський ліс, урочища «Романчик», «Липняжки» та «Драчки», село Малоселецьке (поблизу заповідної зони);

- Черкаське ПНДВ – 5 шт. (село Мохнач (2 шт. - квартали 8, 12), острів Жовнин (2 шт - квартали 53, 52) та Чубарове.

На протипожежних аншлагах повинні бути зазначені правила безпечної поведінки з вогнем, першочергові дії при виявленні загрози виникнення пожежі, вказані телефони адміністрації НПП та підрозділів протипожежних служб у районах, за якими можна повідомити про небезпеку виникнення пожежі.

Влаштовано два шлагбауми (урочища «Липняжки» та «Романчик», заплановано встановити шість шлагбаумів: в урочищі «Драчки», у лісових масивах біля села Мохнач та Бурімського каналу поблизу насосної, в урочищі «Березове», в Худоліївському лісі.

Картосхема протипожежного впорядкування території НПП наведена на мал.

КАРТОСХЕМА ПРОТИПОЖЕЖНОГО ВПОРЯДКУВАННЯ території НПП "Нижньосульський"

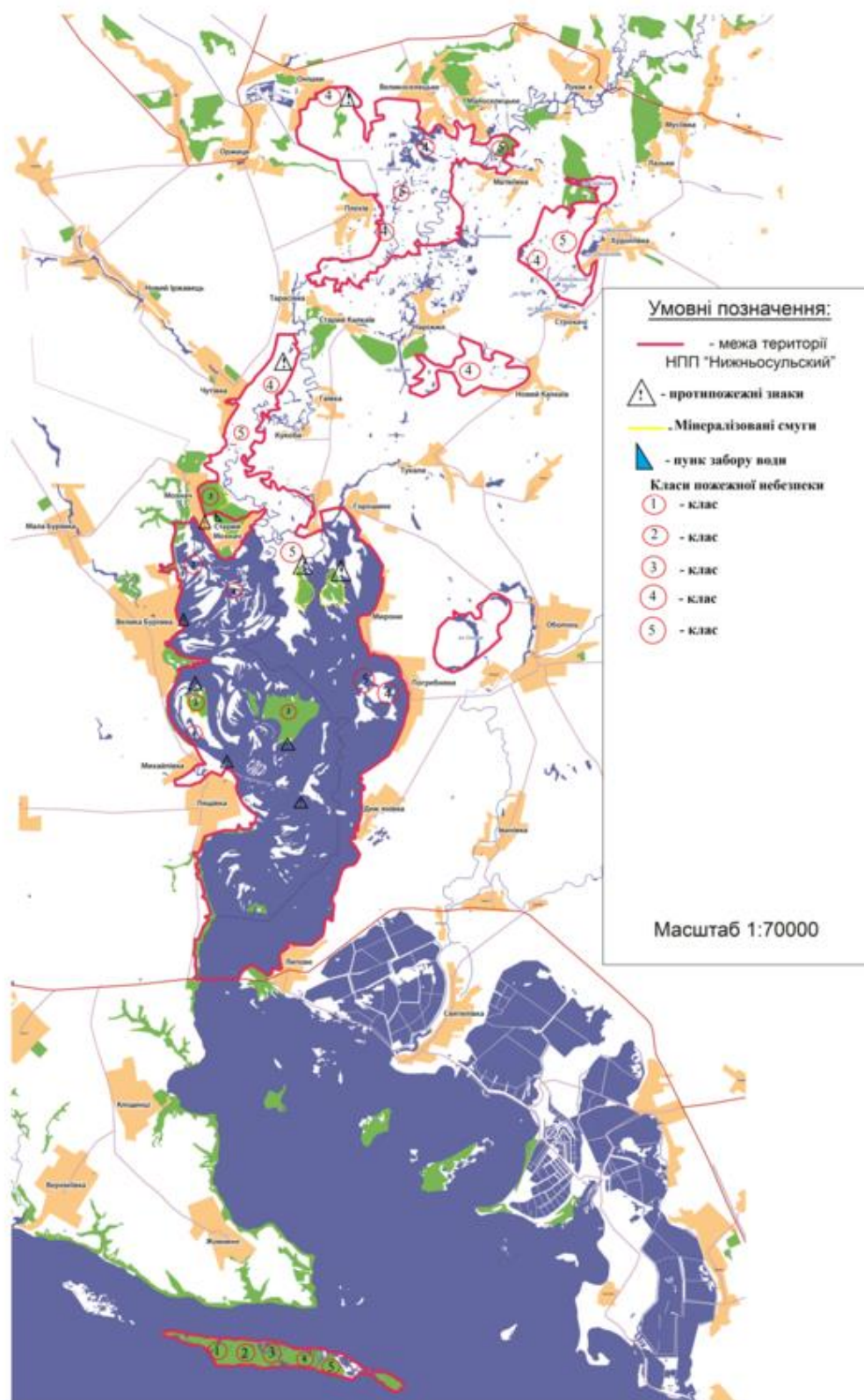

Рис. Картохема протипожежного впорядкування території НПП

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведених досліджень нами зроблені такі висновки:

З'ясовано, що територія Національного природного парку «Нижньосульський» знаходиться в зоні Середнього Придніпров'я (лісостепова область Дніпровської терасової рівнини) в межах Черкаської області (на її на південному сході – Чорнобаївський район) та Полтавської області (на її південному заході – Глобинський, Оржицький та Семенівський райони).

Встановлено, що важливими структурними елементами Парку є заказники загальнодержавного значення «Великоселецький», «Чутівський», «Плехівський», «Рогозів куток», «Онішківський», «Тарасенківський» та частина «Сулинського».

Визначено, що у сучасному рослинному покриві НПП зональні типи рослинності (широколистяні ліси, лучні степи) займають незначні площі. Ліси поширені здебільшого на стрімких схилах Сули та на островах Чубарове, Високий, Романів горб, Коханівка та інших. Степова рослинність збереглася на схилах балок, псамофітні (піщані) степи розташовані на терасі Сули. Найбільші площі серед природної рослинності займають азональні типи рослинності, що репрезентують заплавні комплекси: водний, прибережно-водний, болотний, лісовий (вільхові, тополево-вербові, зрідка дубові ценози). Специфіку території НПП, як пониззя Сули, визначає наявність галофільної рослинності, у складі якої трапляються на лівобережжі солончакові та солонцеві угруповання, рідкісні для Лівобережного Придніпров'я.

Встановлено, що на території НПП відмічено 54 види рослин, які охороняються: 3 види включено до Європейського Червоного списку (ЄЧС), 3 – до додатків Бернської конвенції (БК), 5 – до Червоного списку водних макрофітів України (ЧСВМУ), 17 – до Червоної книги України (ЧКУ), 26 –

до регіональних списків Черкаської та Полтавської областей, тобто є регіонально рідкісними (РР).

Визначено, що інвентаризація фауни на території НПП ще далека до завершення. Найбільш вивченими є хребетні тварини, триває вивчення водних безхребетних. Однак, більшість груп безхребетних тварин залишаються практично не вивченими.

З'ясовано, що найбільш впливовими антропогенними чинниками у межах НПП є: рівне вий режим, самовільні встановлені гідротехнічні споруди, несанкціоновані підбали водно-болотних угідь та іншої рослинності; заболочення та заростання очеретами середньої та нижньої частини основної території НПП.

Запропоновано, заходи збереження рослинного та тваринного світу на території НПП та збереження рідкісних та зникаючих видів рослин.

Для мінімізації загроз біологічного та акваландшафтному різноманіттю НПП запропоновані заходи екологічного менеджменту як для забезпечення збереження й відтворення біорізноманіття на індивідуальному рівні, так і на ценотичному, ландшафтному, екосистемному і біотопічному.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрієнко Т.Л. Заповідна справа в Україні / Т.Л. Андрієнко. – Київ, 2005. – 306 с.
2. Андрієнко Т.Л. Мережа регіональних ландшафтних парків України : Наукові та організаційні основи створення / Андрієнко Т.Л., Клестов М.Л., Прядко О.І. – Київ, 1996. – 56 с.
3. Андрієнко Т.Л. Болота по Сулі / Андрієнко Т.Л., Байрак О.М. // Заповідна краса Полтавщини. – Полтава : Астрєя, 1996. – С. 99-102.
4. Байрак О.М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини / Байрак О.М., Стецюк Н.О. – Полтава : Верстка, 2005. – 248 с.
5. Байрак О.М. Гідрофільна рослинність Полтавської рівнини / Байрак О.М., Дідух Я.П. // Укр. фітоцен. зб. – К., 1996. – Серія А, вип. 2. – С.37-43.
6. Байрак О.М. Еталони природи Полтавщини / Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та ін. – Полтава : Верстка, 2003. – С.75-80.
7. Байрак О.М. Перспективна заповідна та екологічна мережі Лівобережного Придніпров'я як шляхи збереження його фіто різноманіття / О.М. Байрак // Вісник Полтавського педуніверситету. – Сер. Екологія. Біол. науки. – Вип. 4 (8). – Полтава, 2000. – С. 96-105.
8. Байрак О.М. Фіторізноманітність Лівобережного Придніпров'я / Олена Миколаївна Байрак // [Автореф. дис..докт. біол. наук]. – К., 2000. – 36 с.
9. Байрак О.М. Фітоценотична характеристика болотних заказників Полтавщини / Байрак О.М., Андрієнко Т.Л. // Укр. ботан. журн. – 1993. – Т.50, №4. – С.109-113.
10. Бащенко М.І. Екологічна мережа Центрального Придніпров'я / Бащенко М.І., Гончар О.Ф., Лавров В.В., Дерій С.І. – К., 2009. – 386 с.
11. Бобров Р. Все о национальных парках / Р.Бобров. – М.: Молодаягвардия, 1987. – 224 с.

12. Борейко В.Е. Дорога к заповеднику / В.Е. Борейко. – М.: ВВФ, 1996. – 120 с.
13. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине / В.Е. Борейко. – К.: Киевский ЗНЦ, 1995. – 183 с.
14. Борейко В.Е. Святилища дикой природы / В.Е. Борейко. – К.: Киевский ЗНЦ, 1998. – 112 с.
15. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине. К.: 1995, 183 с.
16. Борисов В.А. Охраняемые природные территории мира (национальные парки, заповедники, резерваты) / В.А. Борисов, Л.С. Белоусова, А. А. Винокуров. – М.:
17. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №24. – Ст.189.
18. Водно-болотні угіддя України ; [інформаційні матеріали]. – К., 1999. – С.1-4.
19. Водно-болотні угіддя України ; [під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С.]. – К. : Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл, 2006. – С.213-217.
20. Войтюк А.Ю. Флора и фитоценоотические особенности псаммофильных комплексов Среднего Придніпров'я / А.Ю. Войтюк : [Автореф. дисс... канд.биол.наук]. – К., 1986. – 17 с.
21. Второв П.П. Эталон природы / П.П. Второв, В.Н. Второва. – М.: Мысль, 1983. – 206 с.
22. Гаврись Г.Г. Контрольний список орнітофауни України / Г.Г. Гарись // Птахи України під охороною Бернської конвенції. – К., 2003. – С. 381-391.
23. Гальченко Н.П. Аналіз раритетного фіторізноманіття національного природного парку «Нижньосульський» / Н.П. Гальченко // Довкілля для України : Міжнародний екологічний форум, 24-25 квітня 2012 року. – К., 2012.

24. Гальченко Н.П. Ботаніко-географічні та флористичні особливості території Дніпровського екокоридору / Гальченко Н.П., Андрієнко-Малюк Т.Л. – К. : Ветландс Інтернешнл, 2008. – С.50-53.

25. Гальченко Н.П. Поширення та сучасний стан популяцій шафрана сітчастого (*Crocus reticulatus* Steven ex Adams) на території НПП «Нижньосульський» / Н.П. Гальченко // Актуальні екологічні та агробіологічні проблеми Середнього Придніпров'я в контексті сталого розвитку : М-ли регіональної наук.-практ. конференції, 15-16 березня 2012 р., Черкаси. – С.80-83.

26. Геоботанічне районування Української РСР. – К. : Наук. думка, 1977.

27. Гетьман В.І. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2002р., №35. – С.4-8.

28. Гиренко І. В. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ВСЕЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО Й ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ 1995 Р. ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ УКРАЇНИ)

29. Голова Т.П. Растительность лугов на солонцовых комплексах Полтавской области / Голова Т.П., Кононович Е.Д. // Труды Харьк. сельскохозяйственного института/ – 1971. – Т. 149. – С. 142-148.

30. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи / Ю.М. Грищенко. – Рівне: Вид-во РДПУ, 2000. – 234 с.

31. Гродзинський М.Д. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / [за заг. редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка]. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.

32. Давиденко В.М. Заповідна справа/В.М. Давиденко. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 140 с.

33. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2004.- 192с.

34. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / [Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін.]. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 2 : Є-Н. – 416 с.

35. Екологія Полтавщини. Аналіз стану виконання програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної політики з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на період 2010 року. Випуск 3. – Полтава : Полтавський літератор, 2006. – 308 с.

36. Журавлева Л.А. Многолетние изменения минерализации ионного состава воды водохранилищ Днестра / Л.А. Журавлева // Гидробиол. журн. – 1998. – Т. 34, №4. – С. 88-96.

37. Забелина Н.М. Путешествие в национальный парк / Н.М. Забелина, Н.С. Аралова. – М.: Физкультура и спорт, 1990. – 192 с.

38. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології, та охорони природи) / І. Загороднюк. – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.

39. Закон України «Про охорону земель» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №29. – Ст. 1431.

40. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546.

41. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №34. – Ст. 502.

42. Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №14. – Ст. 97.

43. Заповедники Украины и Молдавии/Заповедники СССР.М.:Мысль,1987, 272с.

44. Заповідна справа в Україні // Науковий журнал, 2008-2013 рр.

45. Заповідна справа: підручник / В.Д. Солодкий [та ін.]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2005. – 288 с.
46. Заповідники і національні природні парки України. – К. : Вища школа, 1999. – 232 с.
47. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища школа, 1999. – 232 с.
48. Зеленая книга Украинской ССР. К.: Наукова думка, 1987, 216с.
49. Итоги и перспективы развития заповедного дела в СССР. М.: Наука, 1986, 206с.
50. Ковальчук А.А. Заповідна справа / А.А. Ковальчук. – Ужгород: Ліра, 2002. – 348 с.
51. Кожевников Г.А. Как вести научную работу в заповедниках // Охрана природы, 1928, № 2 с. 12-19.
52. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 рік). – К., 1998. – С. 1-76.
- Кондратюк Е.Н., Бурда Р.И., Чуприна Т.Т., Хомяков Н.Т. Луганский государственный заповедник. Растительный мир. К.: Наукова думка, 1988, 187с.
53. Коржик В.П. Екологічний туризм: що це? // Екотуризм і сталий розвиток у Карпатах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 10-12 жовтня 2007р. – Рахів, 2007. – с. 158-164.
54. Корчемний В.Г. Хоростківський дендропарк: путівник. Львів, Каменярь. 1988. 38с.
55. Криницький А.М. Проблемы заповедного дела. М.: Лесн. пр-ть, 1989, 192с.
56. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 99.
57. Мазинг В.В. Уровни экологического образования // Экологическое образование и воспитание в СССР. М.: Из-во Моск. ун-та, 1987, с. 3-4.

58. Мартинова О.А. Навчальний посібник з дисципліни «Заповідна справа» / О.А. Мартинова. – ДонНТУ, 2011. – 75 с.

59. Наказ Мінприроди «Про затвердження Методики з проведення інвентаризації видів рослин, занесених до Червоної книги України» від 29 грудня 2005 року №531.

60. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складу та змісту Проекту організації території установ природо-заповідного фонду України» від 29 грудня 2005 року №530.

61. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про національний природний парк «Нижньосульський» від 04 листопада 2011 року №435.

62. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положень про Проекти організації територій установ природно-заповідного фонду України» від 06 липня 2005 року №245.

63. Наказ Мінприроди України «Щодо затвердження змін до Положення про ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Сулинський» від 15 листопада 2005 року №411.

64. Николаевский А.Г. Национальные парки. М.:Агропромиздат,1985,190с.

65. Основи екологічних знань /ред.В.І.Поліщук, Л.П.Царик/, Тернопіль, “Тернопіль”,1994 с 157-160.

66. Особо охраняемые природные территории мира. М.:Агропромиздат,1985,312с.

67. Перспективная сеть заповедных объектов Украины. К.:Наукова думка,1987,292с.

68. Підоплічко І.Г., Федоренко А.П. Заповідники Української РСР. Київ, Урожай. 1967.

69. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник / С.Ю. Попович. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.

70. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення (довідник). – К.: Врожай, 1999. – 240 с. __
71. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. Київ. 1999. 240с.
72. Природно-заповідний фонд Української РСР. К.:Урожай,1986,224с.
73. Природоохоронні території України /Є.В. Кагаловський, К.М Ситник: за ред. Д.Й.Проценка.- К.: Урожай, 1997. - С 85-119.
74. Природоохранные геосистемы//Геоэкологические принципы проектирования природо-технических геосистем.М.:ИГАИ СССР,1987,с.246-271.
75. Романів А.С., Романів О.Я. Туристичний потенціал національного парку: сутність поняття та методологічні основи оцінки //Географія і туризм: європейський досвід. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – С.118 – 120.
76. Сады, парки и заповедники Украинской СССР.К.:Будівельник,1985,168с.
77. Справочник по заповедному делу (Ред. А.М.Гродзинський) К.:Урожай, 1888, 168с.
78. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Заповідна справа. Навч. посібник / Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В.Д. СОЛОДКИЙ, Ю.Г. МАСІКЕВИЧ, В.П. ШАПОРЕВ, В.Ф. МОІСЕЄВ. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 240 с.
79. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха] – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
80. Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І.А. Акімова] – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
81. Червона книга Української РСР.К.:Наукова думка, 1980,404с.
82. Штильмарк Ф.Р. Идея абсолютной заповедности / Ф.Р. Штильмарк. – К.-М.: Киевский эколого-культурный центр, Центр охраны дикой природы, 2005. – 116 с.

83. Яценко П.Т. и др. Природные национальные парки Украины. Львов, Вища школа, 1988, 117с.
84. <http://biomon.org> – Моніторинг біорізноманіття в Україні
85. <http://nature.land.kiev.ua> – Природа України
86. <http://pzf.menr.gov.ua> – Природно-заповідний фонд України
87. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – Урядовий портал
88. <http://zakon.rada.gov.ua/> – Законодавство України
89. merg.gov.ua – Міністерство екології та природних ресурсів України
90. State of environment in Ukraine for 1998. National report. Kyiv 1999., 192s.

ДОДАТОК А

Табличні матеріали

Таблиця А.1

Загальна площа та її поділ в адміністративно-господарському відношенні

Найменування структурних виробничих відділень НПП, землекористувачів	Місцезнаходження їх адмін. будівель	Усього, га	% від загальної площі НПП	Віддаль до центральної будівлі НПП, км
Землі, які безпосередньо підпорядковані адміністрації НПП				
Черкаське відділення	-	781,10	4,2	
Полтавське відділення	-	1406,20	7,5	
Разом		2187,30	11,7	
Землі, які входять в НПП без вилучення їх у землекористувачів, землевласників (держлісгосп, сільрада тощо)				
Святилівська сільрада Глобинського району	с. Святилівка	1282,20	6,9	45
<i>Всього по Глобинському району</i>		<i>1282,20</i>	<i>6,9</i>	
Горошинська сільрада Семенівського району	с. Горошине	1659,40	8,9	32
Наріжанська сільрада Семенівського району	с. Наріжжя	600,00	3,2	35
Погребняківська сільська рада Семенівського району	с. Погребняки	2163,60	11,6	25
Худоліївська сільрада Семенівського району	с. Худоліївка	1000,00	5,4	25
<i>Всього по Семенівському району</i>		<i>5423,00</i>	<i>29,1</i>	
Чутівська сільрада Оржицького району	с. Чутівка	600,00	3,2	70
Плехівська сільрада Оржицького району	с. Плехів	580,00	3,2	66
Селецька сільрада Оржицького району	с. Великоселецьке	843,20	4,5	52
Онішківська сільрада Оржицького району	с. Онішки	435,50	2,3	57
<i>Всього по Оржицькому району</i>		<i>2458,7</i>	<i>13,2</i>	
Лящівська сільрада Чорнобаївського району	с. Лящівка	2163,81	11,6	55
Великобурімська сільрада Чорнобаївського району	с. Велика Бурімка	4567,47	24,5	70
Мохнацька сільрада Чорнобаївського району	с. Старий Мохнач	349,36	1,9	75
<i>Всього по Чорнобаївському району</i>		<i>7080,64</i>	<i>38,0</i>	
Черкаське обласне управління по меліорації	м. Черкаси	9,27	0,1	62

Найменування структурних виробничих відділень НПП, землекористувачів	Місцезнаход- ження їх адмін. будівель	Усього, га	% від загал- льної площі НПП	Віддаль до центральної будівлі НПП, км
і водному господарству				
Державне підприємство «Лубенське лісове господарство»	м. Лубни	194,00	1,0	35
Разом		16447,81	88,3	
Усього в НПП		18635,11	100	

Таблиця А.2

Загальний склад земель території НПП

Землекористувачі та землі запасу	Всього земель, га	у тому числі:					
		землі сільськогосподарського призначення	ліси та інші лісовкриті площі	забудовані землі	відкриті заболочені землі	відкриті землі без рослинного покриву	води
Мохнацька сільська рада Чорнобаївського району (землі запасу)	349,36	67,02	7,70	-	247,14	-	27,50
Лящівська сільська рада Чорнобаївського району (землі запасу)	2163,81	12,19	2,68	-	-	-	2148,94
Великобурімська сільська рада Чорнобаївського району (землі запасу)	4567,47	211,62	64,18	-	-	-	4291,67
Чутівська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	745,00	185,55	-	-	533,65	-	25,80
Селецька сільська рада Оржицького району (землі запасу)	1000,00	155,25	-	-	673,05	-	171,70
Плехівська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	500,00	74,86	-	-	394,94	-	30,20
Онішківська сільська рада Оржицького району (землі запасу)	655,00	375,44	-	-	278,20	-	1,36
Худоліївська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	1000,00	624,20	-	-	345,60	0,40	29,80
Наріжанська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	600,00	139,70	-	-	458,70	-	1,60

Землекористувачі та землі запасу	Всього земель, га	у тому числі:					
		землі сільсько-господарського призначення	ліси та інші лісовкриті площі	забудовані землі	відкриті заболочені землі	відкриті землі без рослинного покриву	води
Погребняківська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	2429,60	584,52	-	3,20	29,00	43,78	1769,10
Горошинська сільська рада Семенівського району (землі запасу)	1824,40	-		-	2,00	-	1822,40
Святилівська сільська рада Глобинського району (землі запасу)	1282,20	-	-	-	-	-	1282,20
Всього по сільським радам	17116,84	2430,36	74,56	3,20	2962,28	44,18	11602,27
Черкаське обласне управління по меліорації і водному господарству	9,27						9,27
Державне підприємство «Лубенське лісове господарство»	194,00		194,00				
Державне підприємство «Золотоніське лісове господарство»	1315,00		1315,00				
Всього	18635,11	2430,35	1583,56	3,20	2962,28	44,18	11611,54

Таблиця А.3

Кількість видів рослин у флорі НПП

Систематична група рослин	Кількість видів
ВИЩІ РОСЛИНИ	
<u>Судинні рослини</u>	627
Покритонасінні (квіткові)	618
Голонасінні	1
Папоротеподібні	4
Хвощеподібні	4
<i>Разом судинних</i>	627
<u>Несудинні рослини</u>	30
Мохоподібні	30
<i>Разом вищих рослин</i>	657
НИЖЧІ РОСЛИНИ	20
Лишайники	20
<i>Разом нижчих рослин</i>	20
<i>Усього вищих і нижчих рослин</i>	677

Таблиця А.4

**Перелік та відомості про стан популяцій рідкісних видів флори
НПП**

Вид	Статус охорони	Категорія рідкісності	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
Л і с о в і			
Барвінок малий <i>Vinca minor</i>	РР	реліктовий вид	чисельні, «Велико-Бурімський парк»
Аденофора лілієцвітна <i>Adenophora lilifolia</i>	РР	рідкісний вид	поодинокі, сосновий ліс біля села Іванівка
Зубниця бульбиста <i>Dentaria bulbifera</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	малочисельні, «Велико- Бурімський парк»
Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i>	РР	цінна декоративна лікарська рослина	куртинами, «Велико- Бурімський парк»
Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	зрідка, «Велико- Бурімський парк»
Проліска сибірська <i>Scilla siderica</i>	РР	цінний декоративний вид, ефемероїд	масово, «Велико- Бурімський парк»
С т е п о в і			
Астрагал шерстистоквітковий <i>Astragalus dasyanthus</i>	СЧС, ЄЧС, ЧКУ	понтичний степовий вид	на степових схилах біля сіл Лящівка і Велика Бурімка, урочище «Чубарове», острів Високий
Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i>	ЧКУ	субсередземноморськ о-малоазійський вид на північно-східній межі ареалу	9 місцезростань різних за щільністю і життєвим популяції станом на околиці сіл Лящівка, Велика Бурімка, Мохнач (остепнені і заліснені схили тераси Сули)
Гіацинтік блідий <i>Hyacinthella leucophaea</i>	РР		розсіяно, на степових ділянках
Ковила Лессінга <i>Stipa lessingiana</i>	ЧКУ	євразійський степовий вид	село Лящівка «Городище», село Велика Бурімка
Ковила волосиста <i>Stipa capillata</i>	ЧКУ	євразійський степовий вид	село Лящівка урочища «Городище», «Бурти», «Бородачевий степ», «Високий горб», село Велика Бурімка урочище «Собачий хутір»
Козельці українські <i>Tragopogon ucrainicus</i>	ЄЧС РР	псамофітний (піщаний) вид з понтичним ареалом	поодинокі, урочище «Чубарове», за селами Гаївка і Старий Калкаїв, острів Високий
Л у ч н о – б о л о т н і			
Бобівник трилистий <i>Menyanthes trifoliata</i>	РР	на південній межі ареалу	зрідка, малочисельні, болото «Великоселецьке»

Вид	Статус охорони	Категорія рідкості	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
Валеріана висока <i>Valeriana officinalis</i>	РР		спорадично, малочисельні
Вовче тіло болотне <i>Potentilla palustris</i>	РР	на південній межі ареалу	зрідка, малочисельні, болото «Великоселецьке»
Анакамптис болотний (Зозулинець болотний) <i>Anacamptis palustris</i>	ЧКУ	європейсько-середземноморсько-передньоазіатський вид на північній межі ареалу	зрідка на слабо солонцюватих луках, на периферії болота «Великоселецьке» та урочища «Рогозів кут», на луках біля сіл Горошине та Мохнач, урочища «Чубарове», «Липняги» та «Драчки», острів Високий
Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i>	ЧКУ	вразливий західно-палеарк-тичний лучно-болотний вид	єдине місцезнаходження цього виду на луках урочища «Березове»
Косарики тонкі <i>Gladiolus tenuis</i>	ЧКУ	скорочує чисельність популяцій	малочисельні, урочище «Рогозів кут»
Маточник болотний (<i>Ostericum palustre</i>)		рідкісний вид з малочисельними популяціями	дуже рідко
Оман високий <i>Inula helenium</i>	РР	цінний лікарський вид з малочисельними популяціями	зрідка, поодинокі, болото «Великоселецьке» та урочище «Рогозів кут»
Пальчатокорінник м'ясо-червоний <i>Dactylorhiza incarnata</i>	ЧКУ	лучно-болотний євразійський вид	зрідка, малочисельні, біля сіл Горошине та Мохнач, урочища «Березове»
Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	ЧКУ	лучно-болотний вид з європейсько-середземноморським ареалом	поодинокі, біля села Мохнач
Осока житня <i>Carex secalina</i>	ЧКУ	рідкісний палеарктичний західно-азіатський вид	малочисельні, дуже рідко трапляється на остепнених луках біля сіл Лящівки та Горошине, острів біля урочища «Чубарове»
Пухівка струнка <i>Eriophorum gracilis</i>	РР	на південній межі ареалу	дуже рідко, болото «Великоселецьке»
Осот їстівний <i>Cirsium esculentum</i>	РР	малопоширений галофіт	чисельні, спорадично
Подорожник солончаковий <i>Plantago tenuiflora</i>	РР	рідкісний галофіт	чисельні, спорадично
Солонець трав'янистий <i>Salicornia europaea</i>	РР	рідкісний галофіт	багаточисельні, вологі солонці
Галіміона	РР	рідкісний галофіт	зрідка, малочисельні,

Вид	Статус охорони	Категорія рідкості	Оцінка чисельності популяцій та місцезнаходження
бородавчаста <i>Halimione verrucifera</i>			сухі солонці
Щавель український <i>Rumex ucranicus</i>	ЄЧС, РР	рідкісний європейсько- сибірський вид	охороняється в заказнику «Сулинський»
Їжача голівка маленька <i>Sparganium minimum</i>	РР	вразливий голарктичний вид	охороняється в заказнику «Плехівський»
Родовик лікарський <i>Sanguisobra officinalis</i>	РР	рідкісний голарктичний вид	охороняється в заказнику «Рогозів кут»
В о д н і			
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i>	РР		болота «Великоселецьке», «Плехівське»
Альдрованда пухирчаста <i>Aldrovanda vesiculosa</i>	ЧКУ	вразливий реліктовий європейсько- середземноморський вид	відмічений між урочищем Березове та селом Михайлівка
Латаття сніжно-біле <i>Nymphaea candida</i>	РР	на межі ареалу	болота «Великоселецьке», «Плехівське»
Пухирник звичайний <i>Utricularia vulgaris</i>	РР	регіонально рідкісний, комахоїдна рослина	зрідка, чисельні, болота «Солоне», «Рогозів кут», «Плехівське»
Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i>	ЧКУ БК	голарктичний плюризональний реліктовий (третинний) вид	на акваторії НПП

Примітка. Умовні позначення: СЧС – Світовий Червоний список, ЄЧС – Європейський Червоний список, ЧКУ – Червона книга України, БК – Бернська конвенція (включений у додатки), РР – регіонально рідкісний (обласний список).

Таблиця А.5

Рідкісні види тварин на території НПП, занесені до Червоної книги України, списку регіонально рідкісних видів, додатків міжнародних конвенцій, Європейського Червоного списку, Червоного списку МСОП

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Invertebrata	Безхребетні тварини							
Insecta	Клас Комахи							
Lepidoptera	Ряд Лускокрилі							
Papilionidae	Родина Косатці							
<i>Zerynthia polixena</i> (Denis et Schiffermüller, 1775)	Поліксена	вразливий						+
<i>Papilio machaon</i> Linnaeus, 1758	Махаон	впазливий						
<i>Parnassius mnemosyne</i> (Linnaeus, 1758)	Мнемозина	вразливий		II			*	
Sphingidae	Родина Бражники							
<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник мертва голова	рідкісний						
Vertebrata	Хребетні тварини							
Actinopterygii	Клас Променепері риби							
Cypriniformes	Ряд Коропоподібні							
Cyprinidae	Родина Коропові							
<i>Carassius carassius</i> (Linnaeus, 1758)	Карась золотий	вразливий						
Cobitidae	Родина В'юнові							
<i>Misgurnus fossilis</i> (Linnaeus, 1758)	В'юн			III				
Amphibia	Клас Земноводні							
Anura	Ряд Безхвості земноводні							
Bombinatoridae	Родина Джерелянкові							

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Bombina bombina</i> (Linnaeus, 1761)	Джерелянка червоночеревна			II				
Pelobatidae	Родина Жаби-землянки							
<i>Pelobates fuscus</i> (Laurenti, 1768)	Землянка звичайна			II				
Hylidae	Родина Райкові							
<i>Hyla arborea</i> (Linnaeus, 1758)	Райка звичайна			II				
Bufonidae	Родина Ропухи							
<i>Bufo bufo</i> (Linnaeus, 1758)	Ропуха сіра			III				
<i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	Ропуха зелена			II				
Ranidae	Родина Жабові							
<i>Rana arvalis</i> Nilsson, 1839	Жаба гостроморда			II				
<i>Rana temporaria</i> Linnaeus, 1758	Жаба трав'яна			II				
<i>Pelophylax ridibundus</i> (Pallas, 1771)	Жаба озерна			III				
<i>Pelophylax lessonae</i> (Camerano, 1882, 1881)	Жаба ставкова			III				
Reptilia	Клас Плазуни							
Testudines	Ряд Черепахи							
Emydidae	Родина Черепахи прісноводної							
<i>Emys orbicularis</i> (Linnaeus, 1758)	Черепаха болотяна			II		II		LR
Squamata	Ряд Лускаті							
Lacertidae	Родина Ящіркові							
<i>Lacerta agillis</i> Linnaeus, 1758	Ящірка прудка			II				
Colubridae	Родина Полозові							
<i>Natrix natrix</i> (Linnaeus, 1758)	Вуж звичайний			III				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
Viperidae	Родина Гадюкові							
<i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768	Мідянка	вразливий		II				
Aves	Клас Птахи							
Podicipediformes	Ряд Пірникозоподібні							
Podicipedidae	Родина Пірникозові							
<i>Podiceps cristatus</i> (Linnaeus, 1758)	Пірникоза велика			III				
Pelecaniformes	Ряд Пеліканоподібні							
Phalacrocoracidae	Родина Бакланові							
<i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	Баклан великий			III				
Pelecaniformes	Ряд Пеліканоподібні							
Ciconiiformes	Ряд Лелекоподібні							
Ardeidae	Родина Чапліві							
<i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)	Бугай			II	II			
<i>Ixobrychus minutus</i> (Linnaeus, 1766)	Бугайчик		+	II	II			
<i>Nycticorax nycticorax</i> (Linnaeus, 1758)	Квак			II				
<i>Ardeola ralloides</i> (Scopoli, 1769)	Чапля жовта	рідкісний		II				
<i>Egretta alba</i> (Linnaeus, 1758)	Чепура велика		+	II				
<i>Egretta garzetta</i> (Linnaeus, 1766)	Чепура мала		+	II				
<i>Ardea cinerea</i> Linnaeus, 1758	Чапля сіра			III				
<i>Ardea purpurea</i> Linnaeus, 1766	Чапля руда		+	II	II			
Ciconiidae	Родина Лелекові							
<i>Ciconia ciconia</i>	Лелека білий			II	II			

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
(Linnaeus, 1758)								
<i>Ciconia nigra</i> (Linnaeus, 1758)	Лелека чорний	рідкісний		II	II	II		
Anseriformes	Ряд Гусеподібні							
Anatidae	Родина Качкові							
<i>Anser anser</i> (Linnaeus, 1758)	Гуска сіра			III	II			
<i>Cygnus olor</i> (Gmelin, 1789)	Лебідь-шипун		+	III	II			
<i>Cygnus cygnus</i> (Linnaeus, 1758)	Лебідь-кликун			II	II			
<i>Anas platyrhynchos</i> Linnaeus, 1758	Крижень			II	II			
<i>Anas crecca</i> Linnaeus, 1758	Чирянка мала			III	II			
<i>Anas acuta</i> Linnaeus, 1758	Шилохвіст		+	III	II			
<i>Anas querquedula</i> Linnaeus, 1758	Чирянка велика			III	II			
<i>Aythya ferina</i> (Linnaeus, 1758)	Попелюх			III	II			
<i>Aythya nyroca</i> (Guldenstadt, 1770)	Чернь білоока	вразливий		III	II			NT
<i>Aythya fuligula</i> (Linnaeus, 1758)	Чернь чубата			III	II			
Falconiiformes	Ряд Соколоподібні							
Pandionidae	Родина Скопові							
<i>Pandion haliaetus</i> (Linnaeus, 1758)	Скопа	зникаючий		II	II	II		
Accipitridae	Родина Яструбові							
<i>Pernis apivorus</i> (Linnaeus, 1758)	Осоїд			II	II	II		
<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Шуліка чорний	вразливий	+	II	II	II		
<i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	Лунь польовий	рідкісний		II	II	II		
<i>Circus aeruginosus</i> (Linnaeus, 1758)	Лунь очеретяний			II	II	II		
<i>Accipiter gentilis</i>	Яструб великий			II	II	II		

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
(Linnaeus, 1758)								
<i>Accipiter nisus</i> (Linnaeus, 1758)	Яструб малий			II	II	II		
<i>Buteo lagopus</i> (Pontoppidan, 1763)	Зимняк		+	II	II	II		
<i>Buteo rufinus</i> (Cretzschmar, 1827)	Канюк степовий	рідкісний		II	II	II		
<i>Buteo buteo</i> (Linnaeus, 1758)	Канюк звичайний			II	II	II		
<i>Hieraetus pennatus</i> (Gmelin, 1788)	Орел-карлик	рідкісний		II	II	II		
<i>Aquila clanga</i> Pallas, 1811	Підорлик великий	рідкісний		II	II	II		Vu
<i>Haliaeetus albicilla</i> (Linnaeus, 1758)	Орлан-білохвіст	рідкісний		II	I/II	II	R	
Falconidae	Родина Соколові							
<i>Falco peregrinus</i> Tunstall, 1771	Сапсан	рідкісний		II	II	II		
Galliformes	Ряд Куроподібні							
Phasianidae	Родина Фазанові							
<i>Perdix perdix</i> (Linnaeus, 1758)	Куріпка сіра		+	III				
<i>Coturnix coturnix</i> (Linnaeus, 1758)	Перепілка			III	II			
Gruiformes	Ряд Журавлеподібні							
Gruidae	Родина Журавлеві							
<i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758)	Журавель сірий	рідкісний		II	II	II		
Rallidae	Родина Пастушкові							
<i>Rallus aquaticus</i> Linnaeus, 1758	Пастушок			III				
<i>Porzana porzana</i> (Linnaeus, 1766)	Погонич звичайний			II	II			
<i>Porzana parva</i> (Scopoli, 1769)	Погонич малий			II	II			
<i>Crex crex</i>	Деркач		+	II	II		R	NT

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
Linnaeus, 1758								
<i>Gallinula chloropus</i> (Linnaeus, 1758)	Курочка водяна			III				
<i>Fulica atra</i> Linnaeus, 1758	Лиска			III	II			
Charadriiformes	Ряд Сивкоподібні							
Burhinidae	Родина Лежневі							
<i>Burhinus oedicnemus</i> (Linnaeus, 1758)	Лежень	неоцінений		II	II			
Charadriidae	Родина Сивкові							
<i>Charadrius dubius</i> Scopoli, 1786	Пісочник малий			II	II			
<i>Vanellus vanellus</i> (Linnaeus, 1758)	Чайка			II	II			
Recurvirostridae	Родина Чоботареві							
<i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	Кулик-довгоніг	вразливий		III	II			
<i>Recurvirostra avosetta</i> Linnaeus, 1758	Чоботар	рідкісний		II	II			
Haematopodidae	Родина Куликосорокові							
<i>Haematopus ostralegus</i> Linnaeus, 1758	Кулик-сорока	вразливий		III	II			
Scolopacidae	Родина Баранцеві							
<i>Tringa ochropus</i> Linnaeus, 1758	Коловодник лісовий			II	II			
<i>Tringa glareola</i> Linnaeus, 1758	Коловодник болотяний			II	II			
<i>Tringa totanus</i> (Linnaeus, 1758)	Коловодник звичайний			III	II			
<i>Actitis hypoleucos</i> (Linnaeus, 1758)	Набережник			II	II			
<i>Phalaropus lobatus</i> (Linnaeus, 1758)	Плавунець круглодзьобий			II	II			

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Philomachus pugnax</i> (Linnaeus, 1758)	Брижач			III	II			
<i>Gallinago gallinago</i> (Linnaeus, 1758)	Баранець звичайний			III	II			
<i>Limosa limosa</i> (Linnaeus, 1758)	Грицик великий			III	II			
Glareolidae	Родина Дерихвостові							
<i>Glareola nordmanni</i> (Nordmann, 1842)	Дерихвіст степовий	зникаючий		II	II			
Laridae	Родина Мартинові							
<i>Larus ichthyaetus</i> Pallas, 1773	Мартин каспійський	зникаючий		III	II			
<i>Larus ridibundus</i> Linnaeus, 1766	Мартин звичайний			III				
<i>Larus argentatus</i> Pontoppidan, 1763	Мартин сріблястий		+					
<i>Larus cachinnans</i> Pall, 1811	Мартин жовтоногий			III				
<i>Larus canus</i> Linnaeus, 1758	Мартин сивий			III				
<i>Chlidonias niger</i> (Linnaeus, 1758)	Крячок чорний			II	II			
<i>Chlidonias leucopterus</i> (Temminck, 1815)	Крячок білокрилий			II	II			
<i>Chlidonias hybrida</i> (Pallas, 1811)	Крячок білощокий		+	II				
<i>Sterna hirundo</i> Linnaeus, 1758	Крячок річковий			II	II			
Columbiformes	Ряд Голубоподібні							
Columbidae	Родина Голубові							
<i>Columba oenas</i> Linnaeus, 1758	Голуб-синяк	вразливий		III				
<i>Columba livia</i> Gmelin, 1789	Голуб сизий			III				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Streptopelia decaocto</i> (Frivakdszky 1838)	Горлиця садова			III				
<i>Streptopelia turtur</i> (Linnaeus, 1758)	Горлиця звичайна			III	II			
Cuculiformes	Ряд Зозулеподібні							
Cuculidae	Родина Зозулеві							
<i>Cuculus canorus</i> Linnaeus, 1758	Зозуля			III				
Strigiformes	Ряд Совоподібні							
Strigidae	Родина Совові							
<i>Athene noctua</i> (Scopoli, 1769)	Сич хатній			II		II		
<i>Strix aluco</i> Linnaeus, 1758	Сова сіра			II		II		
Caprimulgiformes	Ряд Дрімлюгоподібні							
Caprimulgidae	Родина Дрімлюгові							
<i>Caprimulgus europaeus</i> Linnaeus, 1758	Дрімлюга			II				
Apodiformes	Ряд Серпокрильцеподіб.							
Apodidae	Родина Серпокрильцеві							
<i>Apus apus</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилець			III				
Coraciiformes	Ряд Сиворакшеподібні							
Alcedinidae	Родина Рибалочкові							
<i>Alcedo atthis</i> (Linnaeus, 1758)	Рибалочка		+	II				
Meropidae	Родина Бджолоїдкові							
<i>Merops apiaster</i> Linnaeus, 1758	Бджолоїдка			III	II			
Upupiformes	Ряд Одудоподібні							
Upupidae	Родина Одудові							
<i>Upupa epops</i>	Одуд			II				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
Linnaeus, 1758								
Piciformes	Ряд Дятлоподібні							
Picidae	Родина Дятлові							
<i>Jynx torquilla</i> Linnaeus, 1758	Крутиголовка			II				
<i>Picus canus</i> Gmelin, 1788	Жовна сива			II				
<i>Dryocopus martius</i> (Linnaeus, 1758)	Жовна чорна			II				
<i>Dendrocopos major</i> (Linnaeus, 1758)	Дятел звичайний			II				
<i>Dendrocopos syriacus</i> (Hemp. Et Ehr., 1833)	Дятел сирійський			II				
<i>Dendrocopos medius</i> (Linnaeus, 1758)	Дятел середній			II				
<i>Dendrocopos minor</i> (Linnaeus, 1758)	Дятел малий			II				
Passeriformes	Ряд Горобцеподібні							
Hirundinidae	Родина Ластівкові							
<i>Riparia riparia</i> (Linnaeus, 1758)	Ластівка берегова			II				
<i>Hirundo rustica</i> (Linnaeus, 1758)	Ластівка сільська			II				
<i>Delichon urbica</i> (Linnaeus, 1758)	Ластівка міська			II				
Alaudidae	Родина Жайворонкові							
<i>Galleridacristata</i> (Linnaeus, 1758)	Посмітюха			III				
<i>Lullula arborea</i> (Linnaeus, 1758)	Жайворонок лісовий			III				
<i>Alauda arvensis</i> Linnaeus, 1758	Жайворонок польовий			III				
Motacillidae	Родина Плискові							
<i>Anthus trivialis</i> (Linnaeus, 1758)	Щеврик лісовий			II				
<i>Anthus pratensis</i>	Щеврик лучний			II				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
(Linnaeus, 1758)								
<i>Motacilla flava</i> Linnaeus, 1758	Плиска жовта			II				
<i>Motacilla citreola</i> Pallas, 1776	Плиска жовтоголова			II				
<i>Motacilla alba</i> Linnaeus, 1758	Плиска біла			II				
Laniidae	Родина Сорокопудові							
<i>Lanius collurio</i> Linnaeus, 1758	Сорокопуд терновий			II				
<i>Lanius minor</i> Linnaeus, 1758	Сорокопуд чорнолобий			II				
Oriolidae	Родина Вивільгові							
<i>Oriolus oriolus</i> (Linnaeus, 1758)	Вивільга			II				
Corvidae	Родина Воронові							
<i>Corvus corax</i> Linnaeus, 1758	Крук			III				
Troglodytidae	Родина Воловоочкові							
<i>Troglodytes troglodytes</i> (Linnaeus, 1758)	Волове очко			II				
Sylvidae	Родина Кропив'янкові							
<i>Locustella luscinioides</i> (Savi, 1824)	Кобилочка солов'їна			II	II			
<i>Locustella fluviatilis</i> (Wolf, 1810)	Кобилочка річкова			II	II			
<i>Locustella naevia</i> (Boddaert, 1783)	Кобилочка-цвіркун			II	II			
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (Linnaeus, 1758)	Очеретянка лучна			II	II			
<i>Acrocephalus palustris</i>	Очеретянка чагарникова			II	II			

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
(Bechstein, 1798)								
<i>Acrocephalus scirpaceus</i> (Hermann, 1804)	Очеретянка ставкова			II	I/II			
<i>Acrocephalus arundinaceus</i> (Linnaeus, 1758)	Очеретянка велика			II	II			
<i>Hippolais icterina</i> (Vieillot, 1817)	Берестянка звичайна			II	II			
<i>Sylvia nisoria</i> (Bechstein, 1795)	Кропив'янка рябогруда			II	II			
<i>Sylvia atricapilla</i> (Linnaeus, 1758)	Кропив'янка чорноголова			II	II			
<i>Sylvia borin</i> (Boddaert, 1783)	Кропив'янка садова			II	II			
<i>Sylvia communis</i> Latham, 1787	Кропив'янка сіра			II	II			
<i>Sylvia curruca</i> (Linnaeus, 1758)	Кропив'янка прудка			II	II			
<i>Phylloscopus trochilus</i> (Linnaeus, 1758)	Вівчарик весняний			II	II			
<i>Phylloscopus collybita</i> (Vieillot, 1817)	Вівчарик-ковалик			II	II			
<i>Phylloscopus sibilatrix</i> (Bechstein, 1793)	Вівчарик жовтобровий			II	II			
Regulidae	Родина Золотомушкові							
<i>Regulus regulus</i> (Linnaeus, 1758)	Золотомушка жовточуба			II	II			
Muscicapidae	Родина Мухоловкові							
<i>Ficedula hypoleuca</i> (Pallas, 1764)	Мухоловка строката			II	II			
<i>Ficedula albicollis</i> (Temminck, 1815)	Мухоловка білошия			II	II			
<i>Ficedula parva</i>	Мухоловка мала			II	II			

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
(Bechstein, 1794)								
<i>Muscicapa striata</i> (Pallas, 1764)	Мухоловка сіра			II	II			
<i>Saxicola rubetra</i> (Linnaeus, 1758)	Трав'янка лучна			II	II			
<i>Saxicola torquata</i> (Linnaeus, 1766)	Трав'янка чорноголова			II	II			
<i>Oenanthe oenanthe</i> (Linnaeus, 1758)	Кам'янка звичайна			II	II			
<i>Phoenicurus ochruros</i> (S.G.Gmelin, 1774)	Горихвістка чорна			II	II			
<i>Erithacus rubecula</i> (Linnaeus, 1758)	Вільшанка			II	II			
<i>Luscinia luscinia</i> (Linnaeus, 1758)	Соловейко східний			II	II			
<i>Luscinia svecica</i> (Linnaeus, 1758)	Синьошийка			II	II			
<i>Turdus pilaris</i> Linnaeus, 1758	Чикотень			III	II			
<i>Turdus merula</i> Linnaeus, 1758	Дрізд чорний			III	II			
<i>urdus philomelos</i> C.L.Brehm, 1831	Дрізд співочий			III	II			
Paradoxornithidae	Родина Суторові							
<i>Panurus biarmicus</i> (Linnaeus, 1758)	Синиця вусата			II	II			
Aegithalidae	Родина Довгохв. Синиці							
<i>Aegithalos caudatus</i> (Linnaeus, 1758)	Синиця довгохвоста			II				
Paridae	Родина Синицеві							
<i>Remiz pendulinus</i> (Linnaeus, 1758)	Ремез			II				
<i>Parus palustris</i> Linnaeus, 1758	Гаїчка болотяна			II				
<i>Parus montanus</i> Baldenstein, 1827	Гаїчка-пухляк			II				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Parus cristatus</i> Linnaeus, 1758	Синиця чубата			II				
<i>Parus ater</i> Linnaeus, 1758	Синиця чорна			II				
<i>Parus caeruleus</i> Linnaeus, 1758	Синиця блакитна			II				
<i>Parus major</i> Linnaeus, 1758	Синиця велика			II				
Sittidae	Родина Повзикові							
<i>Sitta europaea</i> Linnaeus, 1758	Повзик			II				
Certhiidae	Родина Підкоришникові							
<i>Certhia familiaris</i> Linnaeus, 1758	Підкоришник звичайний			II				
Passeridae	Родина Горобцеві							
<i>Passer montanus</i> (Linnaeus, 1758)	Горобець польовий			III				
Fringillidae	Родина В'юркові							
<i>Fringilla coelebs</i> Linnaeus, 1758	Зяблик			III				
<i>Fringilla montifringilla</i> Linnaeus, 1758	В'юрок			III				
<i>Chloris chloris</i> (Linnaeus, 1758)	Зеленяк			II				
<i>Spinus spinus</i> (Linnaeus, 1758)	Щиглик			II				
<i>Acanthis cannabina</i> (Linnaeus, 1758)	Коноплянка			II				
<i>Acanthis flammea</i> (Linnaeus, 1758)	Чечітка звичайна			II				
<i>Pyrrhula pyrrhula</i> (Linnaeus, 1758)	Снігур			III				
<i>Coccothraustes coccothraustes</i> (Linnaeus, 1758)	Костогриз			II				
Emberizidae	Родина Вівсянкові							
<i>Emberiza calandra</i>	Просянка			III				

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
Linnaeus, 1758								
<i>Emberiza citrinella</i> (Linnaeus, 1758)	Вівсянка звичайна			II				
<i>Emberiza schoeniclus</i> (Linnaeus, 1758)	Вівсянка очеретяна			II				
<i>Plectrophenax nivalis</i> (Linnaeus, 1758)	Пуночка			II				
Mammalia	Клас Ссавці							
Insectivora	Ряд Комахоїдні							
Soricidae	Родина Землерийкові							
<i>Sorex araneus</i> Linnaeus, 1758	Бурозубка звичайна			III				
<i>Neomys fodiens</i> (Pennant, 1771)	Рясоніжка велика			III				
Chiroptera	Ряд Кажани							
Vespertilionidae	Родина Лиликові							
<i>Myotis daubentoni</i> (Kuhl, 1817)	Нічниця водяна	вразливий		II	II			
<i>Plecotus austriacus</i> (Fischer, 1829)	Вухань австрійський	рідкісний		II	II			
<i>Plecotus auritus</i> (Linnaeus, 1758)	Вухань звичайний	вразливий		II	II		I	
<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	Вечірниця руда	вразливий		II	II			
<i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl, 1817)	Вечірниця мала	рідкісний		II	II			
<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber, 1774)	Нетопир звичайний	вразливий		III	II			
<i>Pipistrellus pygmaeus</i> (Leach, 1825)	Нетопир-карлик	неоцінений		II	II			
<i>Pipistrellus nathusii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	Нетопир Натузіуса	неоцінений		II	II			

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Pipistrellus kuhlii</i> (Kuhl, 1819)	Нетопир середземномор.	Вразливий		II	II			
<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774)	Кажан пізний	вразливий		II	II			
<i>Eptesicus nilssonii</i> (Keiserling et Blasius, 1839)	Кажан північний	рідкісний		II	II			
<i>Vespertilio murinus</i> Linnaeus, 1758	Лилик двоколірний	вразливий		II	II			
<i>Barbastella barbastellus</i> (Schreber, 1774)	Широковух європейський	зникаючий		II	II			NT
Lagomorpha	Ряд Зайцеподібні							
Leporidae	Родина Зайцеві							
<i>Lepus europaeus</i> Pallas, 1778	Заєць сірий			III				
Rodentia	Ряд Гризуни							
Sciuridae	Родина Білячі							
<i>Sciurus vulgaris</i> Linnaeus, 1758	Білка звичайна			III				
Spalacidae	Сліпакові							
<i>Spalax arenarius</i> Reschetnik, 1939	Сліпак звичайний	неоцінений						EN
Dipopidae	Тушканчикові							
<i>Allactaga jaculus</i> (Pallas, 1758)	Тушканчик великий	рідкісний						+
Carnivora	Ряд Хижі							
Mustelidae	Родина Куницеви							
<i>Martes foina</i> <i>Martes foina</i> Erxleben, 1777	Куниця кам'яна			III				
<i>Martes martes</i> (Linnaeus, 1758)	Куниця лісова			III				
<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus, 1766	Ласка			III				
<i>Mustela erminea</i> Linnaeus, 1758	Горностай	неоцінений		III				
<i>Mustela lutreola</i> (Linnaeus, 1761)	Норка європейська	зникаючий		II				EN

Найменування групи, класу, ряду, родини, виду		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	Червоний список МСОП, категорія
латинською	українською							
<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758	Тхір лісовий			III				
<i>Meles meles</i> (Linnaeus, 1758)	Борсук			III				
<i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	Видра річкова	неоцінений		II		II	V	NT
Artiodactyla	Ряд Ратичні							
Suidae	Родина кабанові							
<i>Sus scrofa</i> Linnaeus, 1758	Кабан звичайний			III				
Cervidae	Родина Оленячі							
<i>Capreolus capreolus</i> Linnaeus, 1758	Козуля європейська			III				

Таблиця А.6

Заходи для збереження окремих видів тварин

Назва виду латинською мовою	Види загроз	Заплановані заходи	Очікувані результати
<i>Carassius carassius</i> (Linnaeus, 1758)	Гібридизація з карасем сріблястим. Браконьєрський вилов	Недопущення випусків карасів сріблястих в ізольовані заплави Сули, її притоки та озера. Мониторінг	Збереження виду
<i>Emys orbicularis</i> (Linnaeus, 1758)	Знищення кладок хижаками (лисиця звичайна, собака єнотоподібна)	Захист місць відкладання яєць. Регулювання чисельності хижаків. Моніторинг	Збільшення чисельності
<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Знищення гніздових біотопів та дерев з гніздами	Надання особливого статусу гніздовим ділянкам. Моніторинг у гніздовий період.	Збереження виду
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Знищення гніздових	Посилена охорона	Збереження виду

(Linnaeus, 1758)	біотопів та дерев з гніздами. Відстріл дорослих птахів, викрадення кладок та пташенят	гнізд. Надання особливого статусу гніздовим ділянкам. Моніторинг	
------------------	---	--	--

ДОДАТОК Б

Картографічні матеріали

Картосхема функціонального зонування території НПП «Нижньосульський»

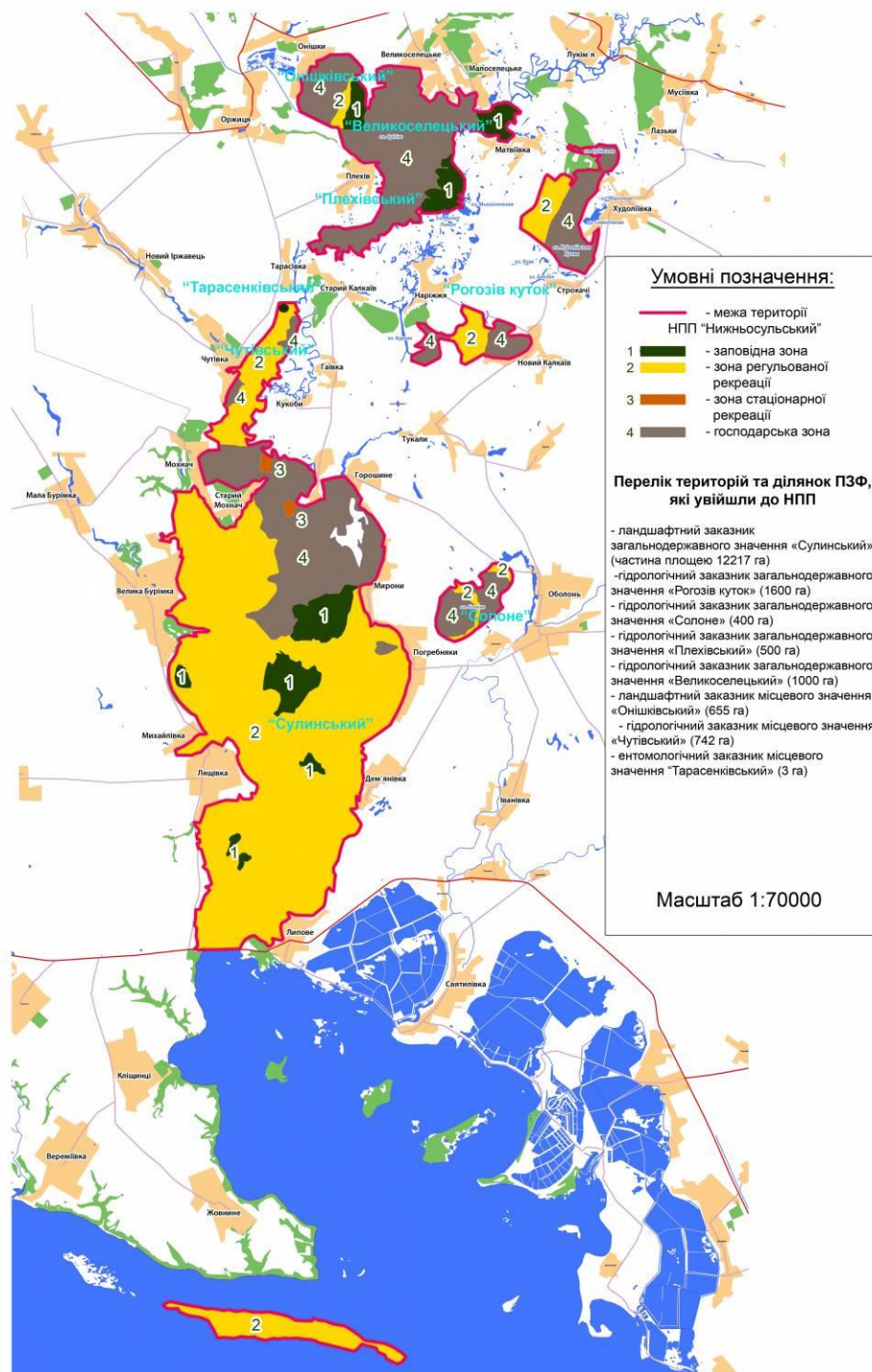

Рис.Б.1.Картосхема функціонального зонування НПП «Нижньосульський»

Картосхема поширення видів рослин, занесених до
Червоної книги України на території НПП «Нижньосульський»

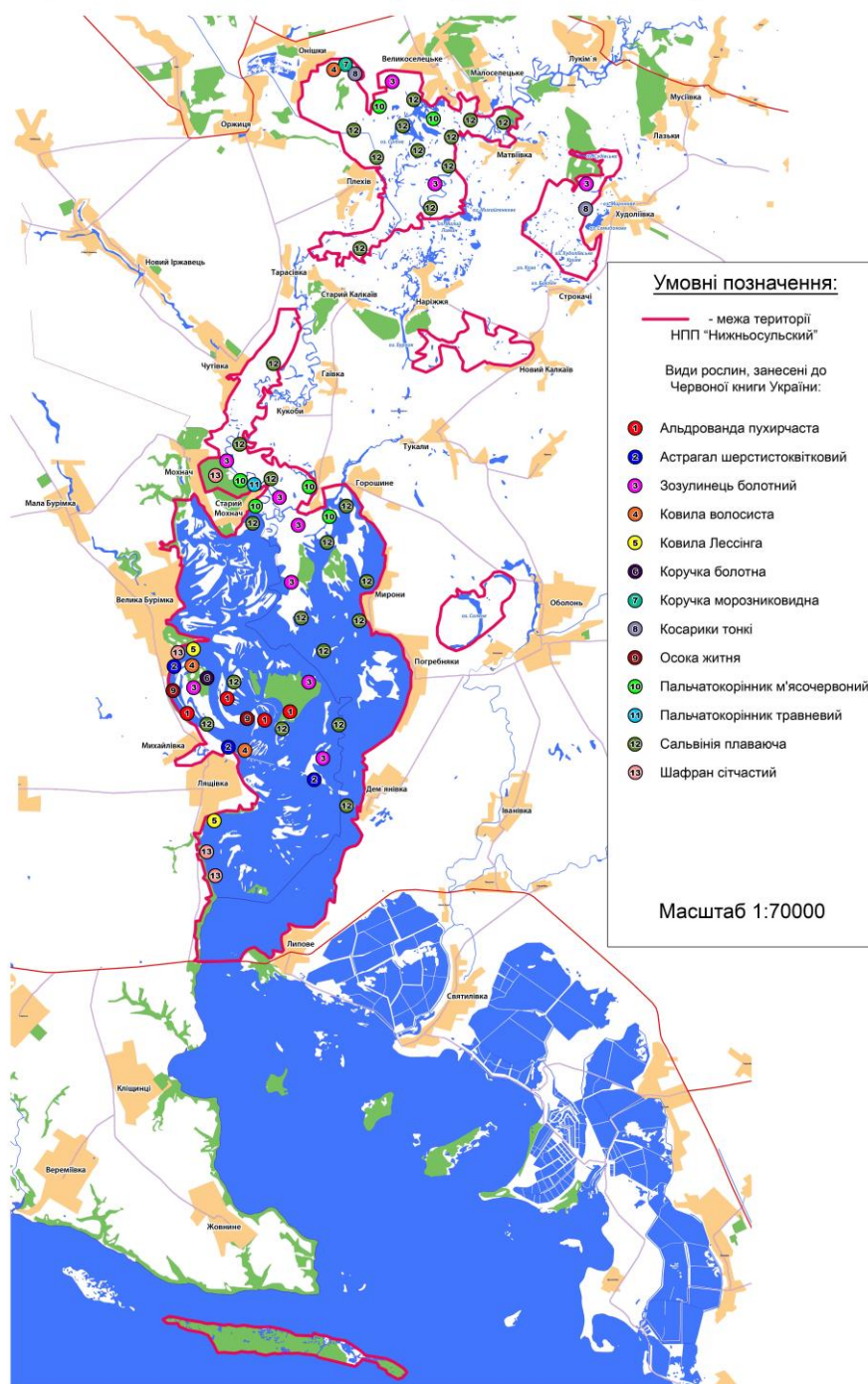

Рис.Б.2. Картосхема поширення видів рослин занесених до Червоної книги України на території НПП «Нижньосульський»

Картосхема поширення видів хребетних тварин, занесених до Червоної книги України на території НПП «Нижньосульський»

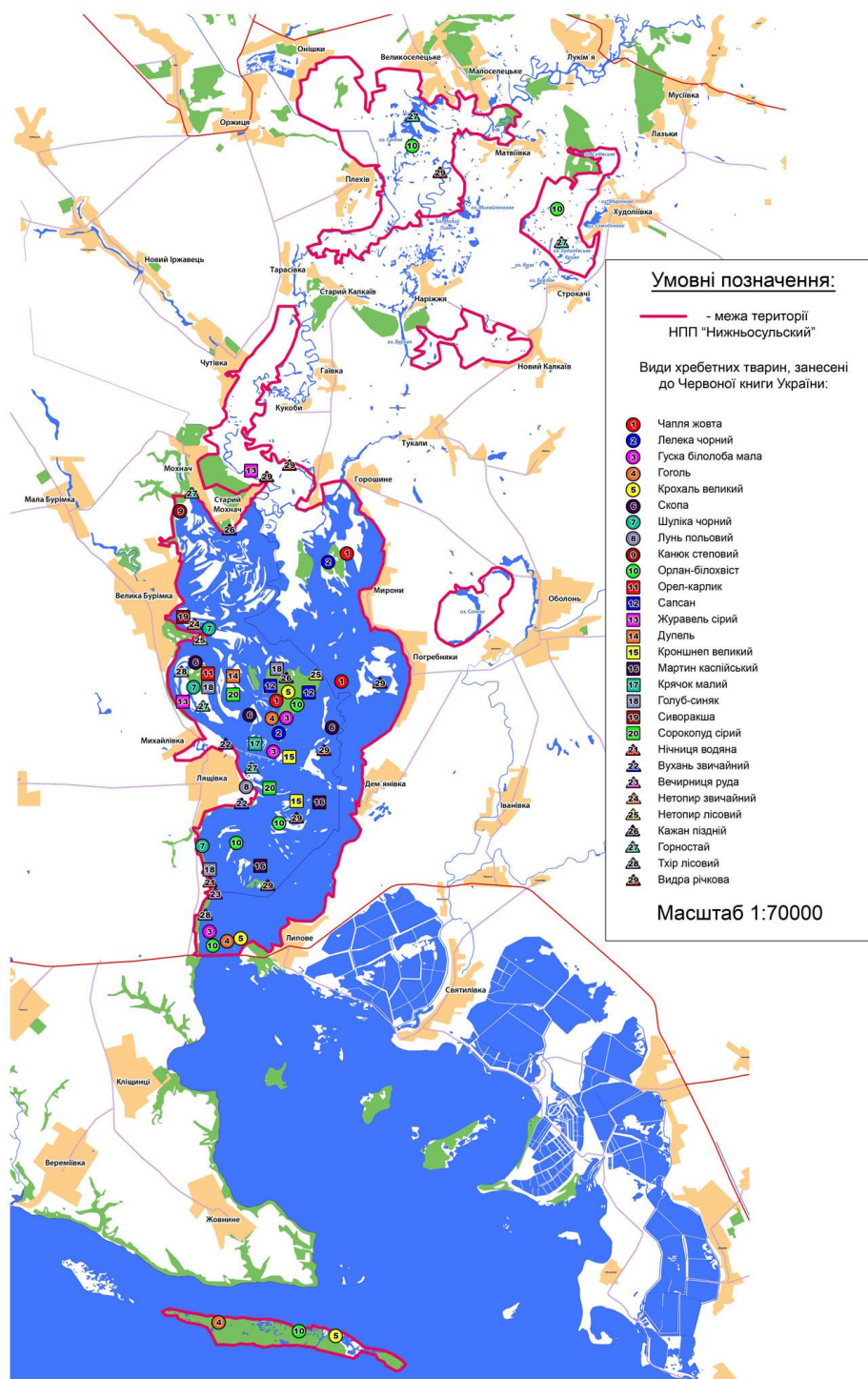

Рис.Б.3. Картосхема поширення видів хребетних тварин, занесених до Червоної книги України на території НПП «Нижньосульський»

ДОДОТОК В

Фотоілюстративні матеріали

Рис.В.1. Ландшафтний заказник «Онішківський»

Рис.В.2. Гідрологічний заказник «Великоселецький»

Рис.В.3. Річка Сула в межах Чутівської сільської ради

Рис.В.4. Сон чорніючий, ЧКУ (ентомологічний заказник «Тарасенківський»)

Рис.В.5. Латаття біле, РР (озеро Судевське)

Рис.В.6. Гідрологічний заказник «Великоселецький»

Рис.В.7. Вуж водяний (гідрологічний заказник «Рогозів куток»)

Рис. В.8. Жук-олень, ЧКУ (ландшафтний заказник «Онішківський»)

Рис.В.9. Коручка болотна, ЧКУ (гідрологічний заказник «Рогозів кут»)

Рис.В.10. Пальчатокорінник м'ясо-червоний, ЧКУ (гідрологічний заказник «Плехівський»)